

BOUWEN AAN DE SAMENLEVING

RUIMTELIJK VOORSTEL
FLEVOLAND 2050

VOORWOORD

Dit ruimtelijk voorstel Flevoland beschrijft hoe Flevoland, als jongste provincie van Nederland, zich door kan ontwikkelen tot een ‘volwassen’, sterke, levendige en aantrekkelijke provincie, waar mensen graag wonen, werken, recreëren, studeren en verblijven, met behoud van het eigen karakter, en innovatiekracht. Het voorstel is een verdere uitwerking en concretisering, van het gezamenlijk perspectief dat rijk en regio hebben beschreven in deel 1 van Strategische Agenda Flevoland; “Over de brug komen”. Reeds gemaakte afspraken (zie bijlage), zijn voor ons het vertrekpunt voor verdere doorontwikkeling.

Met het Startpakket Programma NOVEX vraagt het rijk aan alle twaalf provincies om de “ruimtelijke puzzel” te leggen voor de eigen regio. Die ruimtelijk voorstellen zijn bedoeld als input voor de Nationale Omgevingsvisie, de ‘nota ruimte’. Bij de opbouw van het voorstel hanteren we de drie pijlers uit de strategische Agenda: Vitale steden en dorpen, toekomstbestendige regionale economie en robuust natuurlijk fundament. Deze sluiten goed aan op de perspectieven die het rijk gebruikt.

In het voorstel richten we ons in eerste instantie op de ambities voor 2050, met de uitdagingen die daarbij passen en bijbehorende redeneerlijn. Aanvullend gaan we ook in op concrete opgaven voor 2030.

Veel ontwikkelingen richting 2030 zijn al in voorbereiding en vaak al vastgelegd in lopende afspraken, bijvoorbeeld in de NOVEX-gebieden. Voor deze al gekozen ontwikkelrichtingen gaat het vooral om de voorwaarden die ingevuld moeten worden om de gemaakte afspraken ook werkelijk te kunnen realiseren.

Met dit voorstel geven we als provincie aan welke ontwikkelingen volgens ons nodig zijn in onze regio, rekening houdend met de vele nationale en regionale opgaven. Daarbij beschrijven we een aantal voor Flevoland belangrijke vraagstukken met mogelijke oplossingsrichtingen. Dit document is onze inzet voor verdere gesprekken met het rijk om vervolgens gezamenlijk aan die toekomst te gaan werken.

Het voorstel zelf heeft geen juridische status. Het is een verbeelding en beschrijving hoe Flevoland zich kan en wil ontwikkelen, gelet op de regionale en nationale opgaven die op dit moment bekend zijn. Het voorstel zal vervolgens de basis vormen voor de Omgevingsvisie en een nieuwe uitvoeringsagenda bij de Strategische Agenda Flevoland. Bij de voorbereiding van dit ruimtelijk voorstel hebben we input opgehaald uit diverse bestaande of in ontwikkeling zijnde inhoudelijke visies en lopende trajecten. Variërend van de ontwikkelperspectieven van de NOVEX-gebieden tot meer sectorale uitwerkingen op actuele thema’s, zoals de ontwikkeling van het landelijk gebied en de energietransitie.

INHOUDSOPGAVE

1	Wij zijn Flevoland: Levendige regio centraal in Nederland	6
2	Ambities 2050	12
3	Vraagstukken en oplossingsrichtingen	18
3.1	Robuust natuurlijk fundament	20
3.2	Toekomstbestendige regionale economie	30
3.3	Vitale steden en dorpen	40
4	Wat staat ons te doen	50
	Bijlage: overzicht lopende afspraken rijk-regio	53

**WIJ ZIJN
FLEVOLAND**

LEVENDIGE REGIO IN CENTRAAL NEDERLAND, OP DE BODEM VAN DE ZEE

Flevoland heeft een bijzondere historie. Waar nu Flevoland ligt was vroeger water. Eeuwenlang beheerste de Zuiderzee het leven van de mensen die woonden langs de Zuiderzeekust. De zee gaf veel, zoals vis en goede verbindingen over water naar verre streken. Maar de zee nam ook, zoals tijdens de watersnoodramp van 1916. Deze overstroming, en de voedseltekorten in de Eerste Wereldoorlog, waren de directe aanleiding om in de twintigste eeuw in het hart van Nederland land te maken.

De Zuiderzeewerken, moesten ervoor zorgen dat dat nooit meer kon gebeuren. Flevoland is een onderdeel van het grootste inpolderingsproject ter wereld. Dit technologisch gecreëerd stukje Nederland is in relatief korte tijd gegroeid tot een gevarieerd en levendig gebied met ruim 440.000 inwoners.

Korte schets historie

De snelle groei van Flevoland heeft geleid tot specifieke vraagstukken voor dit gebied. De samenlevingsopbouw, infrastructuur, onderwijs en werkgelegenheid zijn achtergebleven bij de groei van het aantal inwoners. Doordat wijken in een keer zijn gebouwd speelt de beheer- en onderhoudsopgave overal tegelijk op. Ook vergrijzing speelt een grotere rol dan in andere regio's. De samenstelling van de bevolking was lang afwijkend van de rest van Nederland, waardoor voorzieningen die elders geleidelijk ontwikkeld zijn, hier nog ontbreken.

Flevoland bestaat uit drie polders, die in drie fasen zijn aangelegd en ingericht naar de beste inzichten van die tijd. De Rijksdienst voor IJsselmeerpolders ontwikkelde voor iedere polder een doordacht ontwerp, dat geleidelijk meebewoog met (maatschappelijke) ontwikkelingen. Zo weerspiegelen de drie polders de grote twintigste en begin eenentwintigste-eeuwse ontwikkelingen: verstedelijking van Nederland, opkomst van recreatie en toerisme, groeiende belangstelling voor natuur en ook de ontkerkelijking, schaalvergroting in de landbouw en innovaties in woningbouw.

De Noordoostpolder heeft het meest landelijke karakter. Rondom de centrale kern Emmeloord ligt een kring van kleinere dorpen, allemaal op fietsafstand. Daaromheen is veel ruimte voor landbouw. De voormalige eilanden Urk en Schokland zijn opgenomen in het gebied. Urk, heeft een eigen accent, als vissersdorp met een historische kern die ook is aangewezen als beschermd stadsgezicht. Schokland is Unesco Werelderfgoed.

Oostelijk Flevoland is ontwikkeld in de jaren '60 en '70 toen Nederland te maken kreeg met het vraagstuk van woningnood. Vooral Lelystad bood woningen voor mensen uit de Randstad. Naast de landbouw werd hier ook ruimte voor recreatie gecreëerd. Dit deel van Flevoland is een mix van stedelijk en landelijk gebied, in een gezonde en groene omgeving, met veel recreatiemogelijkheden.

In Zuidelijk Flevoland is de schaalvergroting verder doorgezet. Centraal in de polder een grootschalig landbouwgebied, met aan de ene kant Almere, een grote, snelgroeiende stad, bestaand uit deelgebieden omzoomd door bos. Aan de oostkant ligt Zeewolde, dat zijn eigen kwaliteit ontleent aan zowel de ligging aan het water als de ligging nabij grote bosgebieden.

De vierde polder, de Markerwaard, is uiteindelijk niet gerealiseerd. Nu vormt het Markermeer samen met het IJsselmeer, het blauwe hart van Nederland, met unieke natuur- en recreatiewaarden, en een functie als zoetwatervoorziening.

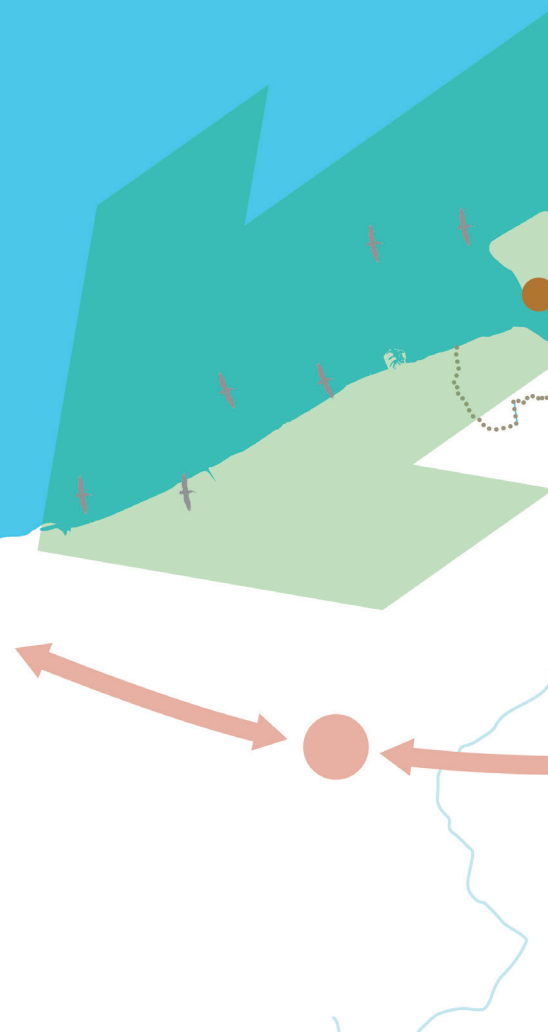
Dat het ontwerp van Flevoland nooit helemaal is afgerond heeft grote gevolgen gehad voor geheel Flevoland. Meebewegend met de maatschappelijke ontwikkeling en inzichten wordt nu bij Lelystad en Almere ingezet op de ontwikkeling van een stedelijk waterfront, als kwaliteitsimpuls voor de stad.

LEGENDA

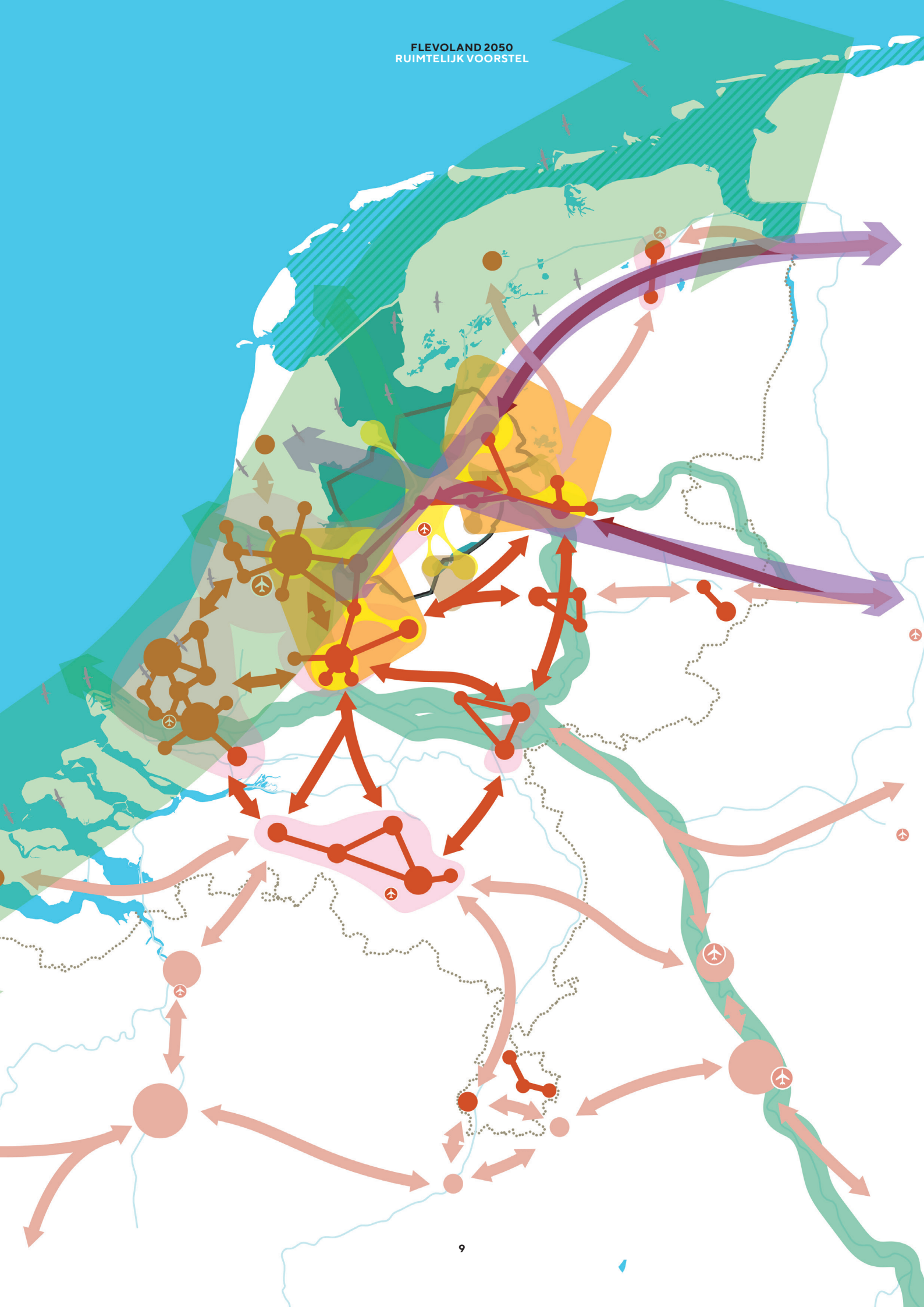
- Vogeltrekroute
- Rivierengebied
- Economisch corridor
- Verbonden Daily urban systems

Stedelijk netwerk Nederland

- Ontwikkelen stedelijk gebied
- Ontwikkelen stedelijk regio's
- Versterken samenhang stedelijke regio's
- Luchthavens

AMBITIES FLEVOLAND 2050

WEDERKERIGE RELATIES MET NEDERLAND EN DE BREDE WELVAART OP ORDE

In de Strategische Agenda Flevoland (november 2022) is door rijk en regio gezamenlijk een perspectief geschetst voor Flevoland. Dit perspectief is gebaseerd op drie pijlers:

- Robuust natuurlijk fundament.
- Toekomstbestendige regionale economie
- Vitale steden en dorpen.

De drie pijlers zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

De ligging van Flevoland, centraal in Nederland, maakt het een overgangsgedebied van de randstad en de regio Utrecht/Amersfoort naar het Noorden (SNN en Westfriesland, en een schakel tussen de MRA, regio Zwolle en de regio Ermelo, Harderwijk, Putten, Zeewolde.

Ruimtelijk gezien biedt dit uitstekende ontwikkelkansen. De opgaven van Flevoland gaan echter verder dan alleen ruimtelijk. Bij de ontwikkeling van Flevoland was de verwachting dat de economie en samenlevingsopbouw gelijk op zouden gaan met de groei van het aantal inwoners. Met name op het gebied van werkgelegenheid, infrastructuur en (zorg)voorzieningen is er echter een zekere scheefgroei ontstaan.

De ruimtelijke puzzel van Flevoland vraagt dan ook meer dan het inpassen van functies in de ruimte. Het verder bouwen aan een krachtige samenleving, met voldoende voorzieningen voor alle leeftijdsgroepen, waar de inwoners bestaanszeke-

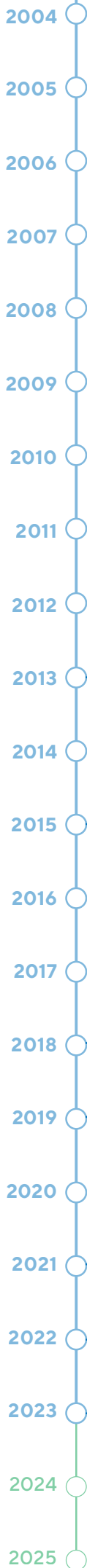
heid hebben door goed onderwijs en een passend inkomen, en waar sprake is van een gezonde en veilige leefomgeving is de inzet van de Flevolandse overheden.

Deze doorontwikkeling willen we samen met het rijk vormgeven, waarbij sprake is van wederkerigheid. Samen optrekken om de goede keuzes voor Flevoland te maken en daar ook gezamenlijk uitvoering aan geven. Doorpakken waar nodig en maatwerk voor specifieke regionale en lokale opgaven.

Vanuit de regio werken we aan een regionale investeringsagenda voor de Strategische Agenda Flevoland, die ook input zal zijn voor de wederkerige afspraken die we willen maken in het ruimtelijk arrangement.

Het perspectief van Rijk en regio

Flevoland is in 2050 een regio waar het goed vertoeven is. Steden en dorpen zijn levendige en gezonde omgevingen, met een divers aanbod aan woningen, een ruim aanbod aan voorzieningen en volop mogelijkheden voor ontmoeting, samenkomen en omkijken voor elkaar. De bereikbaarheid sluit aan op de groei die de regio heeft doorgemaakt, zowel binnen de regio als vanuit de regio naar omliggende gebieden. Dit zorgt samen met een sterke kennis- en energie-infrastructuur en voldoende werklocaties voor een goede basis voor een florerende economie. Hier maken economische clusters gebruik van door volop duurzame activiteiten te ondernemen. De regio trekt hiermee talent, bedrijvigheid en werkgelegenheid aan. Bij al deze verschillende ontwikkelingen is het natuurlijk fundament van bodem, water, klimaat en biodiversiteit (mede) bepalend voor waar en hoe welke ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden.

FLEVOLAND 2050

DRIE PIJLERS

- (A) Robuust natuurlijk fundament
- (B) Toekomstbestendige regionale economie
- (C) Vitale steden en dorpen

- 2013 RRAAM Doorontwikkeling Amsterdam-Almere-Markermeer
- 2014 Toekomstbestendig Ecologisch Markermeer (TBES)
- 2015 Luchthavenbesluit Lelystad Airport
- 2018 Nationaal Park Nieuw Land
Agenda IJsselmeergebied 2050
- 2019 Lelystad Next Level
Regio Deal Noordelijk Flevoland
- 2021 Perspectief Oostflank MRA 2050 en Perspectief Almere
NOVEX-gebied MRA: Verstedelijkingsconcept 2050
- 2022 Gebiedsagenda EHZ (Ermelo-Harderwijk-Zeewolde)
- 2023 Woondeal MRA
NOVEX-gebied Regio Zwolle: Verstedelijkingsstrategie 2050
Strategische agenda Flevoland

LEGENDA

- Verbonden Daily urban systems
- Economisch corridor
- Bos
- Landschappelijke hoofdstructuur

Dynamische clusters

- Bebouwing
- Werkgebied
- Kassengebied
- HBO en WO
- Vliegveld
- Kenniscluster
- Industriehaven

Infrastructuur

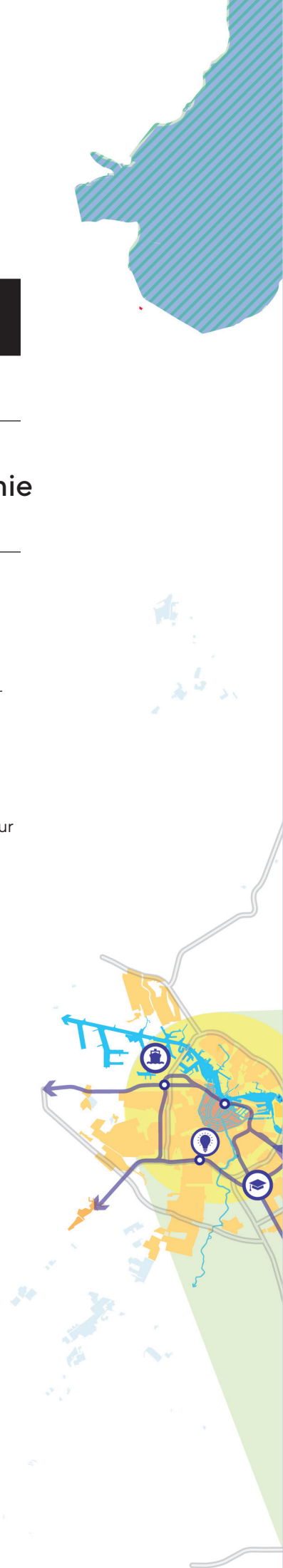
- Autoweg
- Spoorweg
- Vaarroute
- IJmeerverbinding
- Hoogwaardige fietsroutes

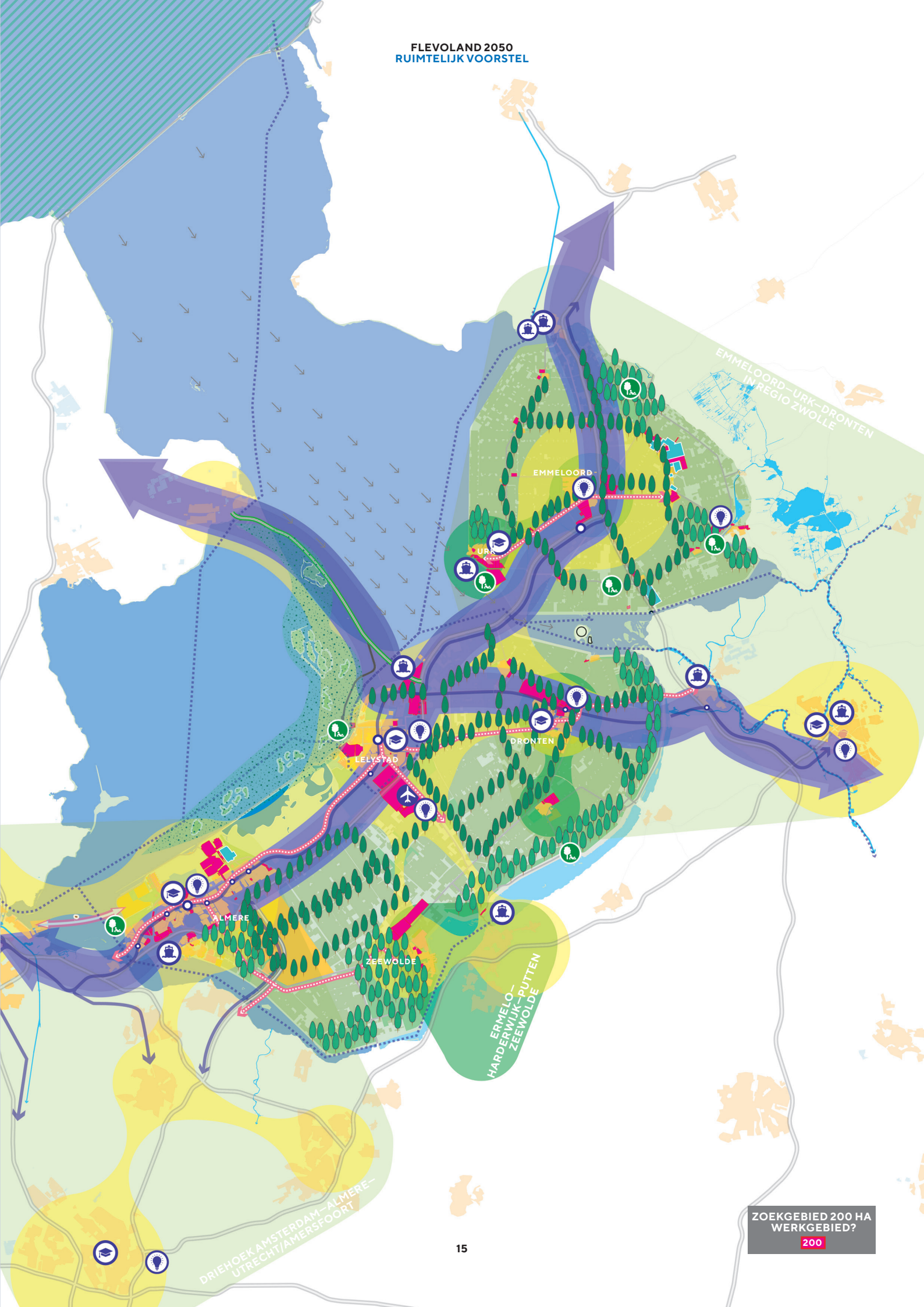
Watersysteem

- Waterdruk bij wind
- Natuurversterking Markermeer

Vrijtijdseconomie

- Toeristisch-recreatieve hotspot

ZOEKGEBIED 200 HA
WERKGEBIED?
200

VRAAGSTUKKEN EN OPLOSSINGS- RICHTINGEN

DE DRIE PIJLERS NADER UITGEWERKT

Per pijler geven wij het beeld voor 2050 en benoemen wij de belangrijkste vraagstukken en oplossingsrichtingen.

3.3 VITALE STEDEN EN DORPEN

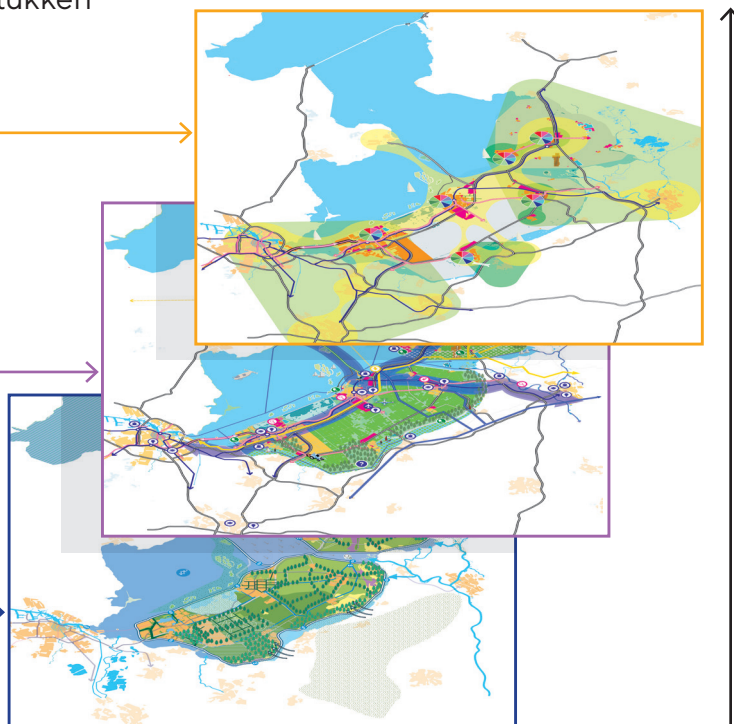
C

3.2 REGIONALE ECONOMIE

B

3.1 NATUURLIJK FUNDAMENT

A

WE WERKEN AAN VERSCHILLENDE OPLOSSINGSRICHTINGEN OF STELLEN DEZE VOOR:

KENNIS

- Kennis ontwikkelen draagt in belangrijke mate bij aan het vinden van de juiste oplossingen.
- Vernieuwing en innovatie is nodig voor toekomstgerichte ontwikkeling.

MIDDELEN

- Financiële middelen zijn ontoereikend.
- Gemeenschappelijke financiering kan oplossingen versnellen.

REGELGEVING EN GOVERNANCE

- Bestaande regelgeving staat de aanpak van bepaalde opgaven in de weg.
- Voor de aanpak van bepaalde opgaven bestaat geen beleid.

MAATWERK

- Landelijke oplossingen sluiten niet aan op de regionale context

A

3.1

ROBUUST NATUURLIJK FUNDAMENT

BETREKKING OP DE VOLGENDE RIJKSPROGRAMMA'S:

- Water en bodem sturend
- Nationaal Programma Landelijk Gebied
- Agenda Natuurinclusief
- Nationaal Waterprogramma 2022-2027 en diverse gerelateerde programma's (w.o. IRM)
- Programma Gezonde en groene leefomgeving
- Nationaal Milieuprogramma
- Programmatische aanpak
Groen in/om de stad
- Kaderrichtlijn Water
- Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie

DE BELANGRIJKSTE OPGAVEN ZIJN

- Inrichting watersysteem (waterveiligheid en waterbeschikbaarheid)
- Groen/blauwe dooradering tbv biodiversiteit
- Het ontwikkelen van een natuurinclusieve samenleving
- Efficiënt en duurzaam gebruik van de ruimte

In 2050 heeft Flevoland een robuust natuurlijk fundament, waarop de vitale samenleving en de economie berust. De bodem is van goede kwaliteit en belangrijk voor de toekomstbestendige landbouw. Biodiversiteit, water en bodem zijn randvoorwaardelijk. Het watersysteem is berekend op zowel periodes met veel regenval als op langdurige droogte. De inrichting van steden en dorpen voorkomt hittestress en draagt bij aan de woon- en leefkwaliteit van de Flevolandse inwoners.

Flevoland is goed op weg om CO₂-neutraal te zijn, mede door de transitie naar een steeds meer circulaire economie. De inrichting van het landschap met groenblauwe dooradering leidt tot een hoge biodiversiteit, zowel in als buiten de natuurgebieden. Flevolandse kunnen volop genieten van de veilige en gezonde leefomgeving.

**Flevoland vormt
het groenblauwe hart
van Nederland.**

FLEVLAND 2050

ROBUUST NATUURLIJK FUNDAMENT

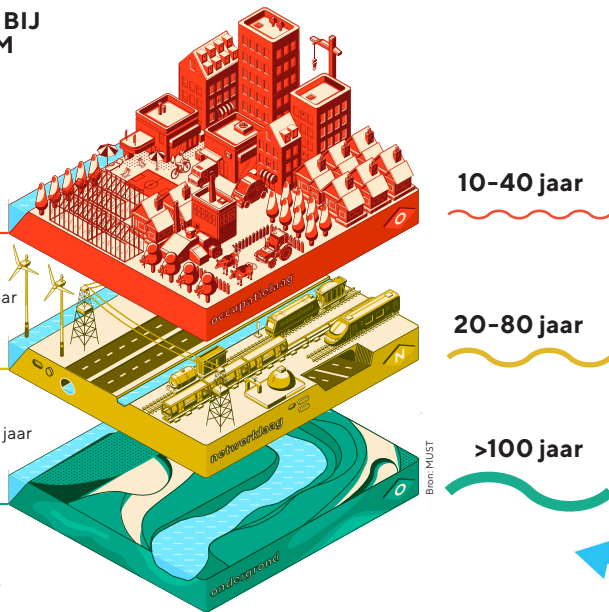
Belangrijkste vraagstukken

- A1 Gezond water en bodemsysteem
- A2 Klimaatadaptatie en waterbeschikbaarheid
- A3 Versterking groenblauw raamwerk
- A4 Maatwerk voor aandachtsgebieden
- A5 Waterveiligheid

GENERATIES VOORUIT DENKEN BIJ HET BODEM- EN WATERSYSTEEM

Denken van onderen naar boven wordt steeds belangrijker in de ruimtelijke ordening

- OCCUPATIELAAG**
Ruimtegebruik
Hoogdynamisch niveau met verandertijd 10-40 jaar
- NETWERKLAAG**
Alle zichtbare en onzichtbare infrastructuur
Middeldynamisch niveau met verandertijd 20-80 jaar
- ONDERGROND**
Water, bodem en het zich daarin bevindende leven
Laagdynamisch niveau met verandertijd >100 jaar

LEGENDA

Occupatie

- Verbindende groenstructuur
- Bos
- Hoofdgroenstructuur
- Bebouwd gebied
- Natuurgebied

Aandachtgebieden

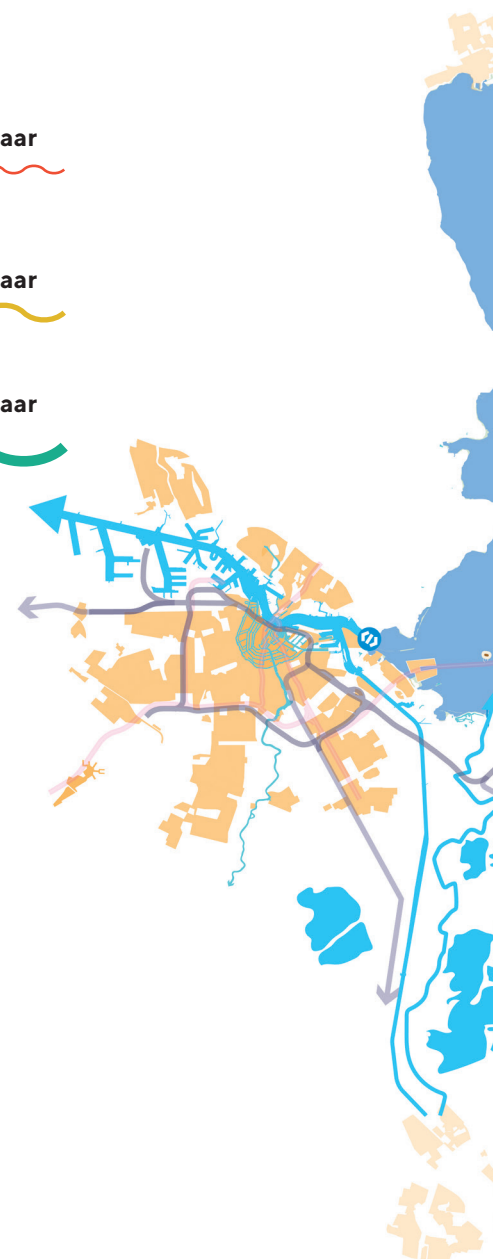
- Laagst gelegen gebieden
- Grondwaterbeschermingsgebied

Watersysteem

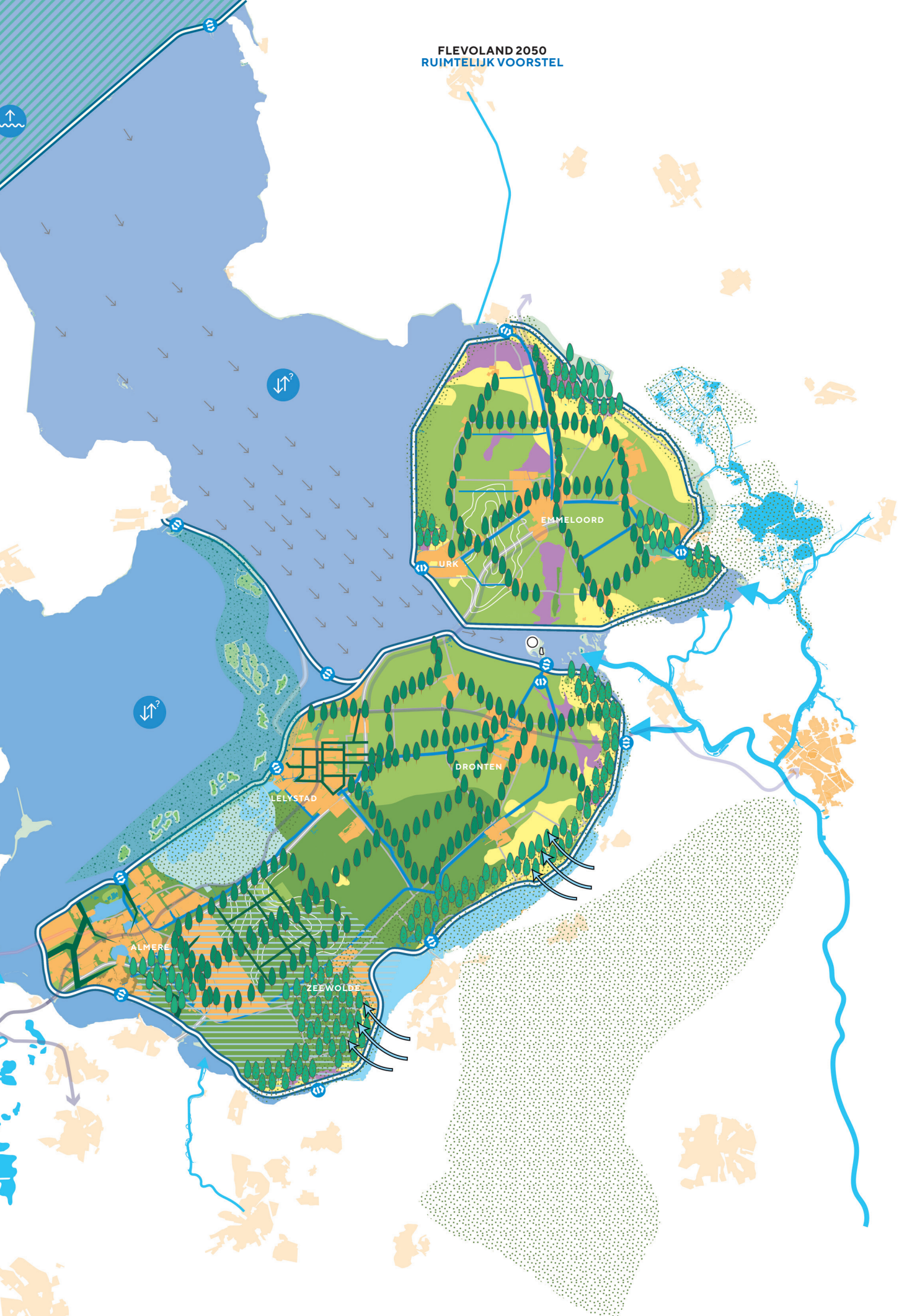
- Kwel
- Rivier
- Vaart
- Waterdruk bij wind
- Dijk
- Natuurversterking Markermeer
- Sluis
- Zeespiegelstijging
- Peilverandering meeren

Bodem

- Keileem
- Klei
- Veen
- Zand
- Zavel

FLEVOLAND 2050
RUIMTELIJK VOORSTEL

Gezond water en bodemsysteem

Wat speelt er

Flevoland is een provincie met veel water, natuur en een vruchtbare bodem. De grenzen van dit natuurlijk systeem worden op sommige plekken bereikt, met achteruitgang van kwaliteit tot gevolg. Er liggen daardoor opgaven voor het verbeteren van de water- en bodemkwaliteit, tegengaan van of omgaan met bodemdaling (zie A4), klimaatadaptatie (A2) en verbeteren van biodiversiteit (zie A3). Voor een gezond water en bodemsysteem zijn met name maatregelen nodig om de kwaliteit te verbeteren en meer rekenschap te geven aan de robuustheid van het systeem o.a. door de sponswerking te versterken.

Dit doen we zelf

1. Kennis – Met het Actieplan Water en Bodem werken we samen met de sector aan bodem verbeterende maatregelen.

Dit doen we graag samen met het rijk

1. Kennis – Samen met de sector toewerken naar bovenwettelijke landbouwmaatregelen ten aanzien van waterkwaliteit (FPLG). Proeftuinen Landbouw meerdere smaken en teeltplan van de toekomst.
2. Regelgeving – Om de KRW-doelen voor nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen te bereiken zij het Rijks en/of Europees beleid voor de toelating en toepassing van gewasbescherming en meststoffenwetgeving in belangrijke mate doorslaggevend.
3. Kennis/middelen – Wij willen graag meer aandacht voor kennisontwikkeling over vormen van landbouw, die minder gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten gebruiken en daarmee bijdragen aan de verbetering van de bodem en waterkwaliteit.

Klimaatadaptatie en waterbeschikbaarheid

Wat speelt er

De verandering van klimaat leidt steeds vaker tot extreme weersomstandigheden. Variërend van periodes met hoge temperaturen en weinig regen tot extreme buien met wateroverlast. Dit heeft zowel gevolgen voor het landelijk gebied als voor het stedelijk gebied. In droge periodes wordt steeds meer grondwater gebruikt om de gewassen van voldoende water te voorzien. En in het stedelijk gebied ervaren de inwoners vaker overlast van de hitte. Wat leidt tot hittestress, maar ook tot een toename van het gebruik van drinkwater, onder andere door vaker te douchen of zwembaden te vullen. Bij forse buien is er dan weer sprake van een teveel aan water, dat niet snel genoeg afgevoerd kan worden. Zeker met de verdere toename van het aantal inwoners van Flevoland is voldoende drinkwater een belangrijk aandachtspunt. In de huidige situatie heeft Flevoland relatief weinig last van hittestress, bij de ontwikkeling van de steden en dorpen is altijd een voorinvestering gedaan voor groen/blauw. Bij de grote verstedelijkingsopgave voor Flevoland is het van belang deze balans tussen groen en rood ook naar de toekomst vast te houden, en op plekken waar het nodig is, zoals bv stadsharten, te verbeteren.

Dit doen we zelf

1. Regelgeving – Flevoland heeft in zuidelijk Flevoland een boringsvrije zone aangewezen ter bescherming van de drinkwaterreserves in de diepe ondergrond. Hier wordt strikt op gehandhaafd.
2. Maatwerk/kennis – Afspraken met Vitens en de omliggende provincies over de verdeling van de beschikbare drinkwatervoorraden.
3. Maatwerk/kennis – Samen met regionale partners werken we aan gebiedsprocessen en een regionale adaptatiestrategie.
4. Regelgeving – De Flevolandse gemeenten sturen op vermindering van onnodige bodemafdekking om hittestress en wateroverlast tijdens piekbuiten te voorkomen.

Dit doen we graag samen met het rijk

Zoetwatervoorraad beschermen

1. Kennis – Verkenning naar de mogelijkheden voor aanvullende bronnen voor drinkwater en hoogkwalitatief proceswater (bv oppervlaktewater).
2. Regelgeving – Aanscherpen regelgeving voor het gebruiken van drinkwater als proceswater voor de industrie
3. Kennis/Regelgeving – Verkennen van de mogelijkheden om bij nieuwbouw naast drinkwater ook een grijswatercircuit aan te leggen voor functies met minder strikte milieueisen.
4. Regelgeving/maatwerk – Blijvend gebruik kunnen maken van oppervlaktewater ten behoeve van zoetwaterbeschikbaarheid voor de landbouw.
5. Kennis – Verdere uitwerking van een handelingsperspectief voor efficiënter en optimaler gebruik van (grond)water door landbouwbedrijven, inclusief mogelijkheden voor aangepaste landbouwtechnieken dan wel rassen/teelten (FPLG).

Klimaatadaptatie

1. Kennis – Verkenning naar waterbeschikbaarheid (bv opvang en vasthouden goede kwel) en klimaatbestendigheid van de Flevolandse natuur (FPLG)
2. Middelen – Om ook nieuwe woonwijken te kunnen voorzien van een goede basis aan groen/blauwe voorzieningen zijn voorinvesteringsmiddelen nodig voor de aanleg van stedelijk groen en het creëren van ruimte voor waterberging.

Versterking groenblauw raamwerk

Wat speelt er

Door de ligging aan het IJsselmeer gebied en de randmeren is Flevoland een unieke en waterrijke provincie met hoge natuurkwaliteit, wat nog verder versterkt wordt door de binnendijks liggende moerasgebieden. De opgave voor Flevoland is het behoud en de versterking van de (inter)nationale doelen die gekoppeld zijn aan deze gebieden. Naast de natte natuur zijn ook de bosgebieden speciaal, dit heeft te maken met de omvang, het pionierkarakter en de rijke bodem. Dit zorgt voor een unieke soorten samenstelling. Deze gebieden maken onderdeel uit van het Nationaal Natuurnetwerk (NNN). De soortenrijkdom in het agrarisch gebied is juist laag, met slechts enkele uitzonderingen. Hier ligt een urgentie voor versterking met groen-blauwe dooraderingen, die ook verbindingen leggen tussen grotere natuurgebieden. Het Flevolandse landschap kent weinig tot geen overgangszones of 'rommelhoekjes' die voor biodiversiteit in het landschap zo belangrijk zijn.

Dit doen we zelf

1. Middelen – Samen met gebiedspartners werken aan de versterking van het NNN, waaronder de inrichting van 105 ha NNN en het op orde brengen van de hydrologische condities van de Natura 2000 gebieden (2027).
2. Middelen – Uitvoering actieplan biodiversiteit, zowel in landelijk als het stedelijk gebied.
3. Middelen – Bermbeheer aanpassen voor bijvoorbeeld bijvriendelijke bermen.
4. Maatwerk – herstel erfbeplanting wat kenmerkend is voor het landschap van Flevoland.

Dit doen we graag samen met het rijk

1. Middelen – Flevoland zet in op 5% groenblauwe dooradering in 2030 en 10% in 2050. Dit wordt uitgevoerd in het kader van het FPLG. Hiervoor zijn middelen uit het transitiefonds gevraagd en is ook uitbreiding van het areaal agrarisch natuurbeheer nodig.
2. Maatwerk – Aanpassing bermbeheer rijkswegen tbv groen-blauwe dooradering.
3. Middelen – Uitvoering van de Bossenstrategie (1200 ha in 20230 en 1700 ha in 2050).
4. Maatwerk/middelen – Verkennen mogelijkheden voor zachtere overgangen tussen stad en land, natuur en landbouw, land en water. Voorbeelden zijn een zachtere overgang van de natuur in het Nationaal Park Nieuwland naar het omliggende landbouwgebied en de inrichting van de Lelystadse wijk ZuiderC.
5. Middelen – De meest prioritaire stuwen vispasseerbaar maken door de aanleg vispassages, dit draagt zowel bij aan de biodiversiteit als aan de KRW-doelen (FPLG).
6. Middelen – Aanleg ontbrekende ecologische verbindingen Natte As (buitendijks).
7. Kennis/middelen – Voortzetting van het Toekomstbestendig Ecologisch Systeem in het Markermeer-IJmeer in samenhang met de ontwikkelstrategie Amsterdam Bay area en kustontwikkeling bij Lelystad en Almere.
8. Maatwerk/middelen – Kijken naar de wijze waarop de grotere grondeigenaren – waaronder de RVB – kunnen bijdragen aan de uitvoering van beleid en gebiedsprocessen die gericht is op duurzame landbouw en verbetering en herstel biodiversiteit.

Maatwerk voor aandachtsgebieden

Wat speelt er

Het grootste deel van Flevoland heeft een zeer gunstig bodem- en watersysteem voor de landbouw. Door de ontstaansgeschiedenis van Flevoland heeft de bodem een gevarieerde opbouw die afwijkt van andere gebieden. Op een aantal plaatsen is daardoor sprake van bodemdaling zoals ten westen van Emmeloord en tussen Almere en Zeewolde, of verzilting, o.a. ten oosten van Lelystad en tussen Lelystad en Dronten. Hier komen hoogwaardige plantaardige teelten de komende jaren onder druk te staan. Verkenning naar verschillende toekomstbestendige invullingen kan mogelijk nieuw perspectief bieden.

Hoewel Provincie Flevoland zelf geen stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden kent, bleek uit analyses dat de emissies uit Flevoland bijdragen aan overbelasting van gebieden buiten de provinciegrenzen. In het kader van de Flevolandse Aanpak Stikstof is gekozen voor een deels generieke aanpak en voor een gebiedsproces Noordoostpolder gericht om het verminderen van overlast voor het N2000-gebied Wieden/Weerribben.

Dit doen we zelf

1. Regelgeving/Maatwerk – Flevolandse Aanpak Stikstof ten uitvoer brengen. (FPLG)
2. Kennis – Bij nieuwe ontwikkelingen wordt samen met kennispartners onderzoek gedaan naar de specifieke bodemsituatie en wat dat betekent voor de uitvoering. Een mooi voorbeeld hiervan is het 3D-model dat is ontwikkeld voor Zuidelijk Flevoland, waar voor Pampus een digital-twin model aan wordt gekoppeld om bodemdaling en bodemgedrag te kunnen voorspellen.
3. Kennis – Waterschap voert in het voortraject watertoetsen uit bij zowel woningbouwlocaties als bedrijventerreinlocaties.
4. Kennis – Op dit moment loopt er een gebiedsproces bodemdaling om inzicht te krijgen in alternatieve vormen van gebruik.

Dit doen we graag samen met het rijk

1. Maatwerk in regelgeving – We zien dat landelijk normen voor grondgebruik niet altijd passend zijn voor Flevoland. De context van Flevoland wijkt op meerdere terreinen af van die in andere regio's. Wij blijven graag in gesprek om te komen tot normen die recht doen aan de specifieke eigenschappen van de Flevolandse bodems.
2. Kennis – Onderzoek naar gewassen/teeltmethodes die het goed doen bij hogere waterpeilen en/of gebieden met hogere zoutgehalten. Bij voorkeur in de vorm van een Flevolands Kennis/fieldlab zodat de ideeën ook gelijk uitgetest kunnen worden. Hiermee willen we onderzoeken in hoeverre meebewegen met de klimaatverandering mogelijk is, of dat er keuzes nodig zijn voor functieverandering in deze gebieden.

Waterveiligheid

Wat speelt er

In 2026 wordt een besluit genomen over de peilen in het IJsselmeergebied, en het meebewegen met de zeespiegelstijging. Deze beslissing is zeer belangrijk voor Flevoland. De beslissing heeft grote gevolgen voor de waterveiligheid, de zoetwatervoorziening en de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden.

Tot 2050 voorzien wij nog geen grote uitdagingen op het gebied van waterveiligheid, maar bij versnelde zeespiegelstijging kunnen deze daarna fors toenemen. Duidelijkheid en zekerheid hierover is hierbij gewenst met eveneens een bijbehorend actieplan om tijdig te anticiperen.

Dit doen we zelf

1. Middelen – Onderhoud aan regionale waterkeringen inclusief het creëren van koppelkansen met stedelijke opgaven.

Dit doen we graag samen met het rijk

1. Kennis – Als deelnemer aan de IJsselmeeragenda dragen we bij aan de agenda IJsselmeergebied. Naast de specifieke watervraagstukken willen we ook graag meer duidelijkheid over de mogelijke consequenties en oplossingsrichtingen van verdere peilverhoging, zoals wat dat betekent voor versterking van de dijken op de lange termijn, wat voor aanpassingen nodig zijn aan sluizen en bruggen, eventuele toename aan binnendijkse kwel en wat nodig is voor het vergroten van pompcapaciteit.
2. Kennis – Gezamenlijk perspectief op de lange termijn ontwikkelingen van het IJsselmeergebied en de daaromheen liggende gebieden. Samen met Fryslân en Noord-Holland stellen we voor om dit uit te werken in een interprovinciaal gebiedsgericht Omgevingsprogramma.
3. Regelgeving – Heldere afspraken over het niet afwentelen van nationale keuzes voor zoetwatervoorraden van de ene regio naar de andere regio.
4. Regelgeving – Mogelijkheid behouden voor buitendijkse ontwikkelingen die nodig zijn voor de doorontwikkeling van de steden aan het waterfront, die rekening houdt met de zoetwateropslag in het IJsselmeergebied.
5. Kennis – Onderzoek naar consequenties en oplossingsrichtingen bij (geleidelijke) verhoging van het IJsselmeerpeil. Denk aan verschillende varianten voor dijkverhoging en/of vooroeverontwikkeling en het koppelen met andere functies.
6. Regelgeving – Een toetsingskader voor wie gebruik mag maken van het IJsselmeergebied.

B

3.2

TOEKOMSTBESTENDIGE REGIONALE ECONOMIE

BETREKKING OP DE VOLGENDE RIJKSPROGRAMMA'S

- Programma Energiehoofdstructuur
- Nationaal Programma Regionale Energiestrategie
- Mobiliteit en bereikbaarheid (MIRT, Mobiliteitsvisie, luchtvaart, zeehavens)
- Nationaal Programma Infrastructuur Duurzame Industrie (PIDI)
- Programma Werklocaties: ruimte voor economische activiteiten
- Programma Circulaire Economie
- Ruimte voor Defensie
- Nationaal Programma Landelijk Gebied en Landbouwvisie Kabinet

DE BELANGRIJKSTE OPGAVEN ZIJN

- Versnelde aanpak toereikend energiesysteem
- Toekomstbestendige landbouw
- Verbetering woon-werkbalans

In 2050 heeft Flevoland een sterke regionale economie, met goed ontwikkelde clusters die bijdragen aan nationale en internationale transitie. Een economie die voorziet in banen en verdienvermogen. Ca. 75 % van Flevolandse werknemers werkt in de eigen regio met een maximale reistijd van 30-45 minuten. Inkomende pendel en uitgaande pendel zijn vergelijkbaar mede door de ontwikkeling van het hoger onderwijs. De volledige onderwijsketen van praktisch tot theoretisch is aanwezig. Jongeren in Flevoland worden opgeleid voor de banen waar behoefte aan is. Flevoland staat (inter)nationaal bekend als een regio waar innovatieve technieken kunnen worden opgeschaald naar mainstream gebruik, denk bijvoorbeeld aan energietransitie en digitalisering, circulair bouwen, voertuigtechnologie. De Flevolandse landbouw is state of the art en in balans met natuur. In combinatie met visserij en voedseltechnologie heeft Flevoland een belangrijke rol voor de voedselzekerheid binnen Nederland/Europa.

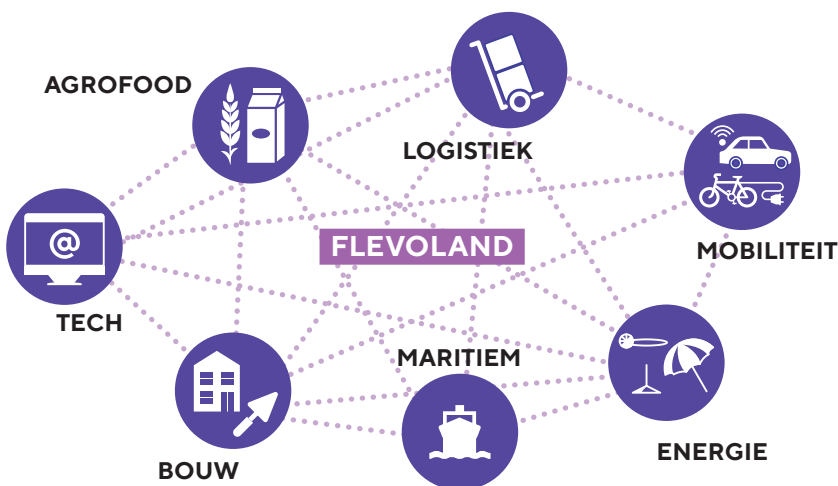
FLEVOLAND 2050

TOEKOMSTBESTENDIGE REGIONALE ECONOMIE

Belangrijkste vraagstukken

- B1 Sterk, toekomstbestendig economisch profiel
- B2 Compleet onderwijsaanbod van goede kwaliteit
- B3 Versnelling transitie landbouw
- B4 Omschakelen naar een circulaire economie
- B5 Toekomstbestendig energienetwerk

STERKE FLEVOLANDSE CLUSTERS EN MOGELIJKE CROSS-OVER

LEGENDA

Dynamische clusters

- Bebouwing
- Werkgebied
- Kassengebied
- + Uitbreiding bedrijventerrein
- ? Zoekgebied bedrijventerrein
- 🎓 HBO en WO
- ✈️ Vliegveld
- 💡 Kenniscluster
- 🏠 Buitendijkse haven
- ? Voorkeurslocatie defensie van het rijk
- 🚉 Stations / Centra

Vrijtijdseconomie

- 🌳 Recreatieve zone
- 🏖️ Toeristisch-recreatieve hotspot

Unesco gebied

Energie

- Hoogspanningstracé (voorlopig voorkeurstracé & huidig tracé)
- ⚡ Máximacentrale
- Waterstofbackbone (indicatief)

Infrastructuur

- ▬ Autoweg
- ▬ Spoorweg/Lelylijn
- ▬ Hoofdvaarweg
- ✈️ Economisch corridor
- ▬ IJmeerverbinding / autoweg
- ▬ Metronetwerk Amsterdam
- ▬ Hoogwaardige fietsroutes

Sterk, toekomstbestendig economisch profiel

Wat speelt er

De werkgelegenheid in Flevoland is achter gebleven bij de groei van het aantal inwoners. Dit leidt tot lange reistijden, en een onevenwichtige pendel, extra druk op de infrastructuur en de leefomgeving. Om meer werkgelegenheid binnen Flevoland te krijgen helpt het als Flevoland een sterker profiel weet te ontwikkelen. De ligging van Flevoland centraal in Nederland, met goede verbindingen (weg, water, lucht en spoor) naar alle richtingen, is een gunstige uitgangssituatie. Evenals de groei van het aantal inwoners. De Flevolandse economie is tot dusverre vooral gebaseerd op het midden en klein bedrijf. Dit leidt tot snelle groei in goede tijden, maar ook snel banenverlies als het economisch wat minder gaat. Doorontwikkeling van een aantal sterke clusters kan bijdragen een Flevolands profiel. Clusters die eruit springen zijn agrofood, maritiem, vrijetijdseconomie, logistiek, mobiliteit, tech, bouw en energie. Deze clusters sluiten aan bij een aantal nationaal belangrijke transities (landbouwtransitie, circulair bouwen, energietransitie, digitalisering/robotisering van arbeid). Flevoland heeft nog ruimte voor doorontwikkeling van de bedrijventerreinen, mede door een opgave voor herstructurering en/of transformatie. Sterkere sturing op de inrichting en ontwikkeling van de bedrijventerreinen biedt mogelijkheden tot profilering

Dit doen we zelf

1. Middelen/regelgeving – Met het nieuw economisch beleid en het economisch programma zetten we (naast verdienvermogen MKB en menselijk en sociaal kapitaal) ook in op toekomstbestendig bedrijfsleven en ruimtelijk-economische ontwikkeling.
2. Middelen – We investeren in toekomstbestendige werklocaties, door onderzoek te doen naar mogelijkheden voor herstructurering en beter ruimtegebruik.
3. Middelen – We financieren verduurzaming van bedrijventerreinen en stimuleren daarmee innovaties binnen de energietransitie of de vorming van structurele organisatiegraad. Dit in aansluiting op het programma Verduurzaming Bedrijventerreinen van het ministerie van EZK.
4. Middelen – We ondersteunen het programma werklandschappen van de toekomst en investeren daarmee in klimaat adaptieve en natuur inclusieve bedrijventerreinen.
5. Middelen – We zetten in op het (structureel) versterken van de samenwerking tussen ondernemers, vastgoedeigenaren en overheid om de vitaliteit van de binnensteden te verbeteren.
6. Regelgeving – We gaan met de regionale overheden in overleg om te komen tot regionale programmeringsafspraken die bijdragen aan de gewenste profilering.
7. Kennis – We verkennen of en zo ja met welke opdracht een herstructureringsmaatschappij voor Flevoland wenselijk en haalbaar is.

Dit doen we graag samen met het rijk

1. Middelen/regelgeving – Bieden van middelen en experimenteerruimte voor de opschaling van innovatieve technieken via startups en scale-ups.
2. Middelen – Afspraken maken over een aanvulling op de regiodeal MRA-Oost / het toewerken naar volgende fase.
3. Regelgeving – We vragen het rijk om Flevoland te erkennen als economische corridor en ook zo op de kaarten van de NOVI aan te geven.
4. Maatwerk – we willen graag met het rijk afspraken maken over de keuzes met betrekking tot de ontwikkeling op de Flevolandse bedrijventerreinen, aansluitend op het programma GRIP en ook wat dat betekent voor (inter)nationale acquisitie en afstemming met buurprovincies.
5. Onderdeel hiervan zijn ook de afspraken over grootschalige (nationale) opgaven. De keuzes ten aanzien van de Luchthaven Lelystad en ook voor de ontwikkeling van een nieuw defensie terrein zijn door het rijk vooruitgeschoven. Onder de juiste voorwaarden willen we aan deze ontwikkelingen meewerken. Daarbij vragen we wel duidelijkheid over besluitvormingstermijnen en zekerheid over het nakomen van gemaakte afspraken.

Compleet onderwijsaanbod van goede kwaliteit

Wat speelt er

Flevoland heeft een relatief jonge bevolking die nu voor vervolgonderwijs en opleiding veelal de provincie nog moeten verlaten. Primair en voortgezet onderwijs en ook praktijkonderwijs zijn redelijk vertegenwoordigd, al staat de kwaliteit van dat onderwijs onder druk. In mindere mate is er in Flevoland hoger en universitair onderwijs aanwezig. Wat er wel is, is vooral gericht op agro en food en het maritieme cluster (Maritieme campus).

Kansen voor het versterken van de kennisinfrastructuur liggen in het koppelen van technische opleidingen in de praktijk, middelbaar en hoger onderwijs met de innovatieve clusters in de regio. Te denken valt aan opleidingen die aansluiten op de circulaire bouw, de energietransitie, de hoogtechnologische landbouw of data-technologie.

Door in te zetten op triple helix samenwerking tussen de regionale en lokale overheden, kennis- en onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven kunnen hier de werknemers van de toekomst worden opgeleid. De bouwvakkers en technici die werken met innovatieve technieken.

Dit doen we zelf

- 1. Maatwerk – We zijn in overleg met universiteiten om hoger onderwijs, met name voor de sectoren voedsel(transitie) en ICT/tech in Flevoland te krijgen.
- 2. Maatwerk – We werken aan campusontwikkeling (MBO, HBO en universitair) in Almere, Lelystad, Dronten en de Noordoostpolder waarbij we aansluiting zoeken bij innovatieve sectoren, zoals voertuigtechnologie (MITC/Luchthaven), energietransitie, Circulair bouwen en de landbouwtransitie.
- 3. Maatwerk – We stimuleren de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt.

Dit doen we graag samen met het rijk

- 1. Middelen – Met Utrecht en Noord-Holland wordt samengewerkt in Techniekpact-verband, met als doel de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt in de technieksector te verbeteren. We zouden graag zien dat het rijk dit ondersteunt.
- 2. Regelgeving – Het rijk heeft een rol in de goedkeuring van de vestigingslocatie van het hoger onderwijs. Wij willen graag afspraken maken over het gewenste toekomstbeeld voor Flevoland. (o.a. Definitieve vestiging van de Boerderij van de toekomst als dependance van Wageningen Universiteit en vestiging dependance van technische universiteit in Flevoland).

Versnelling transitie landbouw

Wat speelt er

Flevoland is en blijft een belangrijke landbouwprovincie. Flevoland heeft hele goede landbouwgrond, innovatieve, goed opgeleide ondernemers en staat bekend om haar aanpassingsvermogen. In de Omgevingsvisie van Flevoland uit 2017 is de opgave Landbouw Meerdere Smaken opgenomen, die heeft geleid tot goede samenwerking tussen overheid, ondernemers, kennisinstellingen en maatschappelijke partijen om gezamenlijk aan de toekomstbestendige landbouw te werken, variërend van biologische landbouw (17% areaal), precisielandbouw, eiwittransitie, korte ketens tot grondstoffen voor de circulaire bouw. Met deze brede aanpak met verschillende strategieën, van verduurzaming en hogere efficiency tot nieuwe producten en nieuwe verdienmodellen ontwikkelen zich verschillende 'stromen' en zet Flevoland in op een weerbaar en wendbaar agrofoodstelsel, dat ook op lange termijn zich kan aanpassen, en blijvend kan meebewegen met actuele opgaven.

Dit doen we zelf

1. Kennis – Met het project Van Land tot Pand en de Nationale Campus biobased bouwen wil Flevoland nieuwe opleidingen ontwikkelen die de bouwsector nodig heeft om circulair en biobased te leren bouwen.
2. Kennis – De vereniging Flevofood (100 ondernemers) zet met het initiatief 'Korte keten Collectief Nederland in op vernieuwingen in de voedselketen.
3. Kennis – Met het Flevolands programma Landelijk Gebied (FPLG) zetten we samen met de agrariërs in op cross-overs naar andere economische sectoren. bv. Naast voedsel ook telen van vezels/gewassen tbv biobased bouwen, precisielandbouw met toepassingen voor ICT en drones, en ontwikkeling korte ketens met nieuwe verdienmodellen en ook (stads)logistiek.

Dit doen we graag samen met het Rijk

1. Regelgeving – Met het teeltplan van de toekomst werken middels langjarige pilot aan het ontwikkelen van een andere systematiek om tot een passend verdienmodel te komen. Hierbij maken we gebruik van de landelijke set Kritische Prestatie indicatoren voor Kringlooplandbouw.
2. Kennis – De Flevolandse akkerbouw is innovatief en hoogproductief. Met het programma landbouw meerdere smaken is gewerkt aan de ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen en teelten. Ondersteuning van deze aanpak in de vorm van proeftuinen en kennisnetwerken, zoals het experimenteergebied kringlooplandbouw, is nodig om vanuit de experimenteerfase naar rendabele teeltsystemen te komen.
3. Middelen – Continuering fieldlab Boerderij van de toekomst als inspirerend regionaal fieldlab voor ontwikkeling op het vlak van agro-ecologie, mechanisatie, precisielandbouw, verdienmodellen, korte ketens, kringlopen en energie.
4. Kennis – Met de Floriade heeft Flevoland laten zien wat er allemaal al mogelijk is met moderne landbouw. Samen met de Aeres Hogeschool in Almere en Dronten, met de Boerderij van de toekomst en met agrariërs werken we aan de ontwikkeling van een AgriTechCampus Flevoland.
5. Middelen/maatwerk – Kijken naar de wijze waarop de grotere grondeigenaren – waaronder de RVB – kunnen bijdragen aan de uitvoering van beleid en gebiedsprocessen die gericht is op duurzame landbouw en verbetering en herstel biodiversiteit.

Omschakelen naar een circulaire economie

Wat speelt er

In een circulaire samenleving worden alle grondstoffen opnieuw gebruikt en zijn de grondstoffen zelf hernieuwbaar. Flevoland heeft hiervoor een goede uitgangspositie. Dankzij de ligging, de ruimte, de arbeidsmarkt, de innovatiekracht van de ondernemers en de opleidingen en kennisinstellingen. In combinatie met de bouwopgave van Flevoland en het tekort aan werknemers die geschoold zijn in nieuwe technologieën liggen hier grote kansen. Flevoland wil in 2030 de grondstoffenleverancier voor de circulaire economie zijn. De circulaire economie heeft een kleinschalige kant, die in te passen is in de bestaande woon- en werkomgeving, maar er zal ook ruimte nodig zijn voor industriële activiteiten en grotere distributiestromen en productiegebieden. In het stedelijke gebied zijn recycle(werk)plaatsen en bijvoorbeeld bouwhubs nodig om de circulaire economie op gang te krijgen. Omschakelen naar een circulaire economie betekent dat voorlopig twee systemen naast elkaar zullen bestaan de komende 20 tot 30 jaar. Dat vergt slim en optimaal gebruik van de beschikbare ruimte. Mogelijk betekent een omschakeling naar een circulaire economie dat lokaal meer ruimte nodig is voor maakindustrie.

Dit doen we zelf

1. Kennis – Via het platform circulair werken provincie, gemeenten, kennisinstellingen en ondernemers samen om nieuwe ketens te vormen en kennis uit te wisselen.
2. Kennis – De productie van groene grondstoffen is een van de ontwikkelrichtingen van de Flevolandse landbouw.
3. Kennis – Met de Floriade hebben we als regio het goede voorbeeld gegeven, o.a. met de circulaire bruggencampus, maar ook met de ontwikkeling van diverse circulaire paviljoens.

Dit doen we graag samen met het rijk

1. Kennis – De transitie naar een circulaire economie vraagt om samenwerking tussen overheidslagen en ondernemers. Naast uitwisseling van kennis is ook onderzoek nodig naar nieuwe technieken en werkwijzen, in combinatie met het opleiden in deze richting. Een Leerstoel circulair bouwen in Flevoland zou daar een grote stimulans in kunnen zijn.
2. Middelen/regelgeving – De transitie naar een circulaire economie kan niet alleen plaatsvinden op basis van vrijwilligheid. Aanpassing van belemmerende regelgeving helpt om de transitie mogelijk te maken en subsidies zijn nodig om de transitie te faciliteren.
3. Maatwerk – Zeker in de aanvangsfase zullen twee systemen naast elkaar blijven bestaan, dit betekent een extra grote ruimtevraag bij de ontwikkeling van de nieuwe technieken. Dit kunnen tijdelijke ruimtevragen zijn, maar ook meer structurele hubs die aansluiten bij stedelijke gebieden.
4. Middelen/regelgeving – Het rijk kan hulp bieden om deze ruimtereservering mogelijk te maken, o.a. door daar ook de RVB-gronden voor beschikbaar te stellen.

Toekomstbestendig energienetwerk

Wat speelt er

Flevoland is al vele jaren koploper in de energietransitie, met een grote bijdrage aan groene energie. Het onderliggende energiesysteem blijkt niet (meer) toereikend voor zowel de vraag aan energie als de aanlevering van groene energie. Het oplossen van de huidige netcongestie is zowel voor bedrijven als woningen een essentiële opgave. Om ook voor de langere termijn de energie infrastructuur gereed te hebben, en zo ingericht dat het zowel robuust als flexibel is, zijn forse ingrepen nodig.

Dit doen we zelf

- 1. Regelgeving – De regio geeft uitvoering aan de Regionale Energiestrategie. Daarbij wordt zowel ingezet op het opwekken van duurzame energie als op energiebesparing.
- 2. Regelgeving – De provincie zet het instrument van het experimentenkader in om op korte termijn ruimte te bieden aan batterij-opslag.
- 3. Middelen – Zowel bij de nieuwbouw als bij de renovatie van bestaande wijken wordt ingezet op energieneutraal bouwen.

Dit doen we graag samen met het rijk

- 1. Regelgeving/maatwerk – Ruimte bieden voor onconventionele en experimentele maatregelen om de netcongestie op te lossen. Dit als rijk en regio samen met de netbeheerders oppakken in de vorm van een Deltaplan of een snelle aanpak zoals de Crisis- en herstelwet.
- 2. Regelgeving – Tracékeuze voor de uitbreiding van de 380 kv-verbindingen. De Flevolandse voorkeur gaat uit naar een tracé dat niet dwars door (toekomstig) stedelijk gebied loopt.
- 3. Regelgeving/maatwerk – Naast de 380 KV zijn ook extra onderstations nodig. Gesprekken met netbeheerders zijn al gestart over geschikte locaties. Om tijdig de capaciteit op orde te krijgen moet op korte termijn begonnen worden met de aanleg. Daar waar geen discussie is over de locatiekeuze verwachten we van het rijk soepelheid ten aanzien van de proceduretijden en belemmerende regelgeving (bv tijdelijke overschrijding stikstofnormen). Samenwerking inzake deze vraagstukken is een belangrijke doelstelling van de door het rijk geïnitieerde programma's pMIEK en het Landelijk Actieprogramma Netcongestie.
- 4. Kennis – Onderzoek naar andere vormen van energie, zoals warmtenetten, aquathermie en geothermie. Bij voorkeur in de vorm van een vervolg op het SCAN (seismische Campagne Aardwarmte Nederland).
- 5. Maatwerk – In de nationale programma's voor het toekomstig energiesysteem is ook de mogelijkheid van een aansluiting van Flevoland op de waterstofbackbone opgenomen. Wij willen dit graag verder met het rijk uitwerken en concretiseren.
- 6. Maatwerk – De provincie Flevoland heeft zich aangemeld als mogelijke locatie voor binnenlandse aanlanding van duurzame energie afkomstig van wind op zee (VAWOZ). Wij blijven hier graag over in gesprek.

3.3

VITALE STEDEN EN DORPEN

BETREKKING OP DE VOLGENDE RIJKSPROGRAMMA'S

- Programma Woningbouw
- Programmatische aanpak Groen in/om de stad
- Programma Erfgoed voor de toekomst
- Luchtkwaliteit
- Geluid

In 2050 is het fijn wonen in Flevoland. De steden en dorpen zijn zo gebouwd dat er gezonde, groene leefomgeving is ontstaan met een passend pakket aan voorzieningen. Het groen in en om de stad, heeft een recreatieve functie, versterkt de biodiversiteit en voorkomt hittestress in de zomer. Ook overvloedig water kan binnen het stedelijk gebied worden opgevangen. Werk, is voor de meeste mensen binnen 30-45 minuten te bereiken. De tijd van lange files is allang voorbij. Alle steden en dorpen hebben een eigen karakter, van meer landelijk in de Noordoostpolder tot meer (hoog)stedelijk in Lelystad en Almere. De variëteit aan woningen en voorzieningen leidt tot levendige kernen, en aantrekkelijke stadscentra, waar alle leeftijdsgroepen zich thuis voelen. De moderne onderwijscampussen die zijn gebouwd brengen extra reuring en zorgen ervoor dat Flevolandse jongeren voor hun opleiding niet meer de polder uit hoeven. Ze zijn een nieuwe plaats van ontmoeting met nieuwe culturen en kennisgroepen. De ligging aan het water wordt volop benut door inwoners en recreanten. Voor oudere inwoners is voldoende zorg op maat beschikbaar, waardoor ze zo lang mogelijk in de eigen vertrouwde omgeving kunnen blijven. Ruimtelijke inrichting maakt het mogelijk dat alle groepen uit de maatschappij elkaar makkelijk kunnen ontmoeten.

C

FLEVOLAND 2050

VITALE STEDEN EN DORPEN

Belangrijkste vraagstukken

- C1 Toekomstbestendige stedelijke vernieuwing
- C2 Groeien in balans door samen zorgen voor bovenplanse voorzieningen
- C3 Meerzijdige bereikbaarheid

VITALE STEDEN EN DORPEN VRAGEN OM GROEIEN IN BALANS

LEGENDA

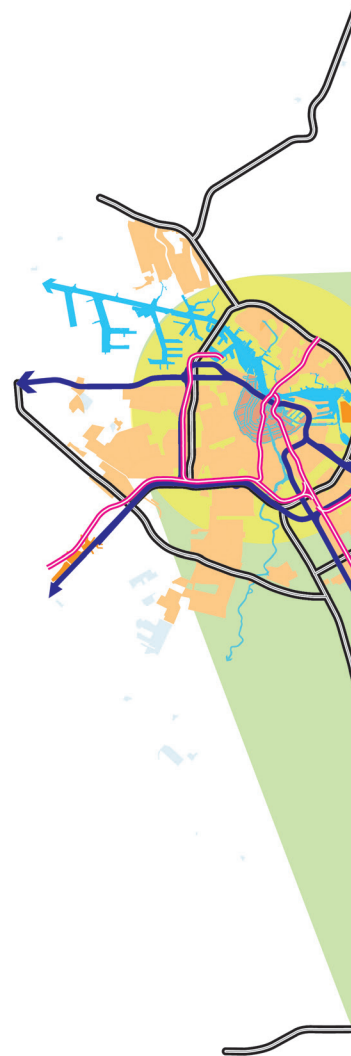
 Verbonden Daily Urban Systems

Stedelijk systeem

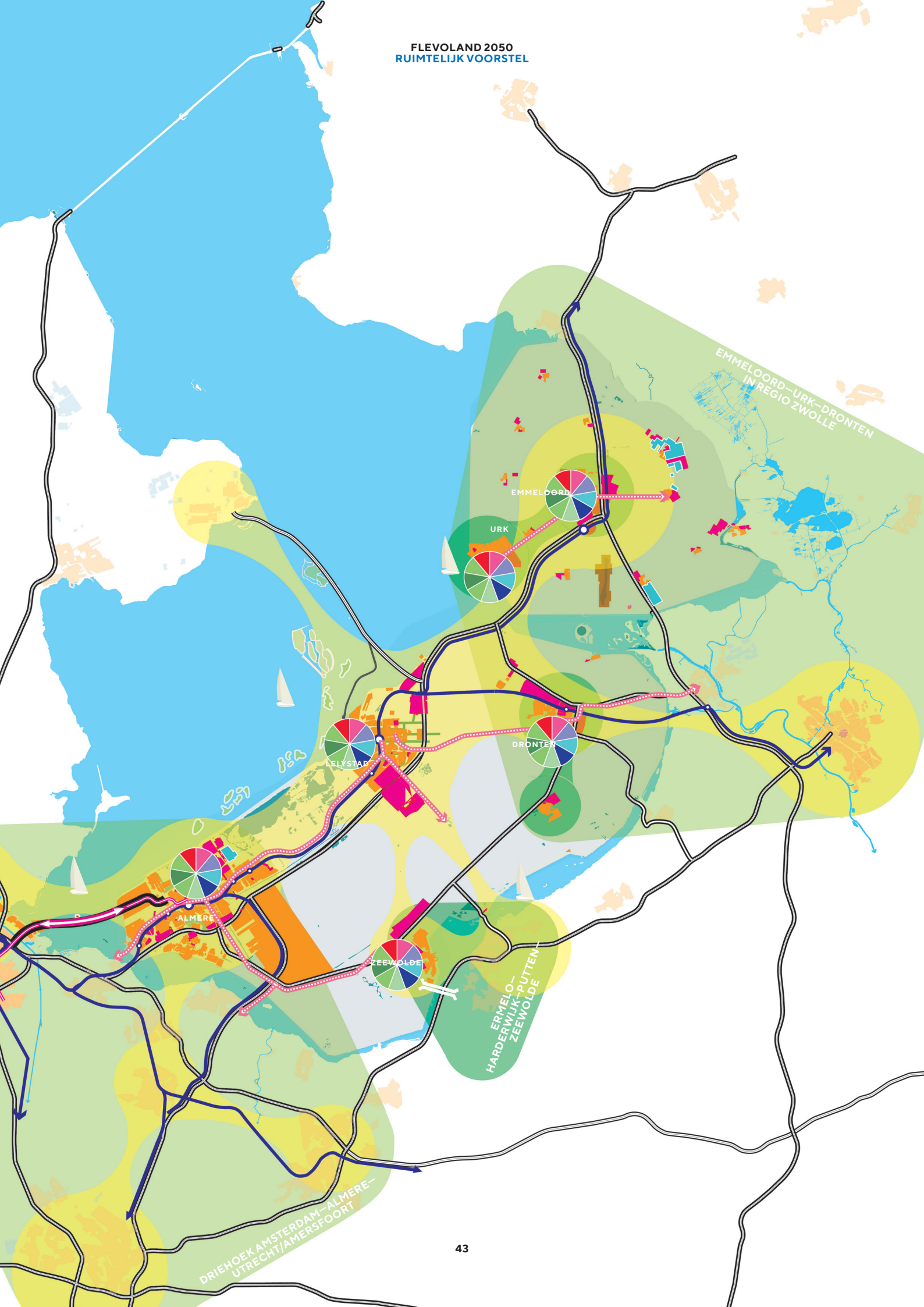
- Bebouwing
- Werkgebied
- Kassengebied
- Stations

Infrastructuur

- Autoweg
- Spoorweg/Lelylijn
- IJmeerverbinding / autoweg
- Metronetwerk Amsterdam
- Fietsbrug

FLEVOLAND 2050
RUIMTELIJK VOORSTEL

Toekomstbestendige stedelijke vernieuwing

Wat speelt er

Flevoland heeft te maken met een dubbele bouwopgave. Voor de komende jaren wordt voortzetting van de snelle groei voorzien. In de regiodeals met het rijk is afgesproken dat tot 2030 ca. 40.000 extra woningen worden gerealiseerd en tot 2050 ca 100.000. Dat betekent een doorgroei van de huidige ca. 450.000 inwoners naar een geschat aantal van 650.000 inwoners in 2050. Tegelijkertijd is er ook sprake van een enorme renovatie/transformatieopgave. Veel grote wijken zijn in de jaren '70 en '80 gebouwd en moeten nu vrijwel tegelijkertijd in hun geheel worden aangepakt, daarbij speelt een heel scala aan opgaven zoals inbreiding, de energietransitie, klimaatadaptatie, asbestverwijdering, het verbeteren van de leefbaarheid en het versterken van de sociaaleconomische structuur. De gemeenten hebben niet de financiële draagkracht om dit te financieren. Ook kampen de 'New Towns' met een toenemende problematiek op het gebied van leefbaarheid en veiligheid.

Flevoland is speciaal. Een jonge provincie, in golven ontwikkeld, dus de problematiek komt ook in golven.

Dit doen we zelf

1. Kennis – Lelystad en Almere hebben zich aangesloten bij het Leernetwerk Toekomstbestendige New Towns.
2. Kennis – Urk is een historische stad, met zowel een hoge autonome groei als een transformatieopgave. Urk zoekt aansluiting met vergelijkbare steden om gezamenlijk te kijken hoe deze beide opgaven uitgewerkt kunnen worden, rekening houdend met een beschermd stadsgezicht en een relatief grote ruimtevraag.
3. Maatwerk – De ligging aan het water benutten om extra kwaliteit te geven aan de stedelijke ontwikkeling door de realisatie van een waterfront (zie ook waterveiligheid – A5).
4. Conform het erfgoedprogramma Flevoland stimuleren we archeologisch onderzoek en toetsen we nieuwe ontwikkelingen op archeologische aspecten.

Dit doen we graag samen met het Rijk

1. Middelen – Aangepaste financiering voor groeigemeenten. De huidige financieringssystematiek van het rijk is gebaseerd op het inwonertal van 2 jaar terug (T-2). Dat is altijd al lastig geweest, maar mede door alle bijkomende opgaven (klimaat, waterberging, voorzieningen) nemen de ontwikkelkosten steeds meer toe, zowel voor de gemeente als voor het waterschap. In het verleden is voor de VINEX-wijken een aparte financieringssystematiek gehanteerd. Een vergelijkbare aanpak is nodig om de Flevolandse gemeenten en het waterschap de financiële ruimte te bieden om voorinvesteringen te doen voor een klimaatbewuste en evenwichtige groei. (T+2/versnellingskosten)
2. Regelgeving – Mogelijk maken van een integrale aanpak en gebiedsgericht werken door het ontschotten van middelen/subsidies. Voor veel ingrepen zijn er soms sectorale budgetten beschikbaar. Deze zijn niet altijd te koppelen aan een gebiedsproces.
3. Kennis – Opzetten van een proeftuin houtbouw en biobased bouwen om ervaring op te doen met het opschalen van circulair bouwen van kleine pilots naar reguliere methodieken
4. Kennis/Middelen – Samen met het rijk komen tot een actieplan New Towns.
5. Middelen/maatwerk – Samen met het ministerie van OCW werken we graag aan een ontwikkelgerichte gebiedsbiografie voor Noordelijk Flevoland vanuit erfgoedwaarden
6. Middelen – Rijk dat actief (en financieel) bijdraagt aan onderzoek en ontwikkeling in stedelijk gebied daar waar het rijk (RVB) grondeigenaar is of eigenaar van gebouwen

Groeien in balans door samen zorgen voor bovenplanse voorzieningen

Wat speelt er

Vanuit de nog relatief korte historie van Flevoland is de binding van inwoners met Flevoland minder sterk dan in andere gebieden in Nederland. De sterke en aantrekkelijk kanten van Flevoland komen nog te weinig voor het voetlicht en op een aantal terreinen ontbreken voorzieningen die bijdragen aan de sociale binding met de eigen woonplaats. Voor veel bovenplanse voorzieningen zijn Flevolandse veelal aangewezen op buurgemeenten buiten Flevoland. De grootste knelpunten doen zich voor op de zorgstructuur, het onderwijs en het cultuuraanbod. De dubbele woningbouwopgave, bestaande uit uitbreiding met nieuwbouw, maar ook uit herstructurering van de bestaande bouw uit de jaren '70 en '80, biedt kansen voor nieuwe impulsen aan maatschappelijke voorzieningen. Denk aan groen (stadsparken, wijkgroen en bereikbaar recreatief buitengebied), zorg- en onderwijsvoorzieningen, culturele voorzieningen, het mogelijk maken van creatieve broedplaatsen en levendige stadsharten en dorpskernen met een sterke sociale cohesie.

“Wij bouwen geen woningen, maar een samenleving.”

Dit doen we zelf

1. Kennis – Als regio brengen we in beeld wat er nodig is om de vitaliteit van onze steden en dorpen te verbeteren. Dit doen we samen met maatschappelijke partners die dicht bij de inwoners staan. Gezamenlijk werken we aan een 'barcode' en een monitoringssystematiek om de opgave per gemeente in beeld te krijgen en te houden.
2. Maatwerk – Zowel bij nieuwbouw als bij herstructurering maken we ontwerpkeuzes die leiden tot meer variatie in woningaanbod, variërend in prijsklasse, en passend bij een gezonde mix aan doelgroepen.
3. Maatwerk – zowel bij nieuwe gebiedsontwikkeling als bij herstructurering werken we samen met gebiedspartners en belanghebbenden om tot concrete afspraken en maatregelen te komen die bijdragen aan de leefbaarheid.

Dit doen we graag samen met het rijk

1. Kennis – Reeds nu is er sprake van een tekort aan eerste en tweede lijn zorgaanbieders. Samen met het rijk willen we aan aanvalsplan maken om de zorginfrastructuur passend en toekomstbestendig te maken. Met aandacht voor samenwerking met onderwijsinstellingen, e-Health toepassing en de bereikbaarheid van essentiële zorgvoorzieningen.
2. Middelen – De groei van Flevoland vraagt om de bouw van nieuwe accommodaties voor maatschappelijke voorzieningen. Tegelijkertijd staat ook het beheer van bestaande voorzieningen onder druk. Dit wordt nog versterkt door krapte op de arbeidsmarkt en een afname van het aantal vrijwilligers door vergrijzing en lange reistijden.
3. Middelen – Waar Flevoland lange tijd een relatief jonge bevolking heeft gehad, neemt de vergrijzing de laatste jaren fors toe. Voorzieningen voor zorg en welzijn zijn hier niet op toegerust. Extra ingrepen binnen de regulieren woningbouw en de zorginfrastructuur zijn nodig om aan de huisvestings- en zorgbehoefte van senioren en/of zorgbehoevende inwoners te kunnen voldoen. Ook willen we inzetten op een extra impuls om het tekort aan huisartsen in Flevoland terug te dringen.
4. Middelen – De huidige praktijk is dat veel jongeren die gaan studeren (HBO of WO) dit elders doen en na hun studie niet terugkeren naar Flevoland. Naast de inzet op versterken van de onderwijsketen (Zie bij economie), willen we ook inzetten op investeringen die de aantrekkelijkheid van de steden en dorpen voor jongeren vergroten.

Meerzijdige bereikbaarheid

Wat speelt er

De centrale ligging van Flevoland, heeft mede geleid tot een oriëntatie op omliggende gebieden. De Daily Urban Systems van de Flevolandse gaan naar alle richtingen.

Doordat de vierde polder (de Markerwaard) niet aangelegd is, zijn een aantal ontsluitingswegen richting het westen en noordwesten nooit gerealiseerd en is de oost-west verbinding in Nederland via Lelystad zeer matig. Almere en Lelystad zijn grote steden die nu maar twee uitgangswegen hebben, die steeds vaker vastlopen. Maar ook vanuit de Noordoostpolder en Dronten is de bereikbaarheid van Noord-Nederland en de regio Zwolle niet optimaal en vanuit Zeewolde en Almere mist een snelle verbinding richting Utrecht en Amersfoort.

Bij de verdere groei van Flevoland is extra capaciteit op de wegen en het spoor een noodzakelijke randvoorwaarde, evenals de toegankelijkheid van de havens via de vaarwegen.

Dit doen we zelf

1. Middelen – Verbetering en beheer van het provinciaal wegennet. Aanvullend hebben we voor de mobiliteitstransitie die nodig is voor de schaa sprong tot 2030 is een bedrag van 600 miljoen gereserveerd.
2. Middelen – Inzet op meer fietsverkeer door de aanleg van hogesnelheidsfietspaden.
3. Middelen – Interprovinciale afspraken over de OV-producten.
4. Maatwerk – Doorstroom verbeteren door realisatie van mobiliteitshubs op strategische plekken.
5. Kennis – Onderzoek naar knelpunten infrastructuur, gekoppeld aan de woningbouwopgaven.

Dit doen we graag samen met het rijk

1. Middelen – Realisatie van uitbreiding en verbreding van nationale infrastructuur (weg A6, A27, N50), Ketelbrug en spoor (goede dienstregeling op bestaande spoor, stations bij grote woonkernen en aanleg IJmeerverbinding, Stichtselijn en Lelylijn). In het BO MIRT en in de Noordvleugelbrief/RRAAM zijn afspraken gemaakt over de diverse infrastructurele verbeteringen voor Flevoland. Veel van deze afspraken hebben een directe relatie met de groeiopgave voor Flevoland. Harde afspraken over de financiering, en de tijdige realisatie van de infrastructuur en temporisering van de bouwopgave zijn nodig om problemen te voorkomen.
2. Kennis – Naast de noodzakelijke uitbreiding van de infrastructuur willen we ook inzetten op slimme oplossingen om de groei van de mobiliteit te verminderen en binnen de kaders van de klimaatopgave te blijven. Wij willen graag met het rijk verkennen welke gezamenlijke inzet we kunnen doen richting meer duurzame en ruimte-efficiënte voerswijzen.
3. Maatwerk – Flevoland heeft zelf geen stikstofgevoelige gebieden en kan daardoor zelf slechts zeer beperkte stikstofruimte vrijmaken. Voor rijksprojecten zou ook het rijk hieraan moeten bijdragen.

WAT STAAT ONS TE DOEN

SAMEN WERKEN AAN HET FLEVOLAND VAN MORGEN EN OVERMORGEN

De ontwikkelingen tot 2030 staan voor groot deel al in de steigers. Woningbouwlocaties zijn voor 80% vastgelegd. Planvorming voor het landelijk gebied krijgt vorm via het Flevolandse Programma Landelijk gebied (FPLG) Met rijk en regio zijn we onder andere via het programma GRIP en via een eerste versie van regiodeals gestart met versterking economisch profiel en wat daarvoor nodig is. Samen met gemeenten brengen we in beeld in hoeverre de Flevolandse samenlevingsopbouw afwijkt van het Nederlandse gemiddelde en wat er nodig is voor versterking.

In de Strategische Agenda Flevoland hebben rijk en regio gezamenlijk een perspectief voor Flevoland uitgewerkt en eerste gezamenlijke uitvoeringsagenda vastgesteld. Het ruimtelijk arrangement, dat volgt op het ruimtelijk voorstel, zien wij als een volgende versie van de uitvoeringsagenda, met daaraan gekoppeld een gezamenlijke rijk-regio investeringsagenda.

Om dit alles te realiseren zullen we samen aan de slag moeten, en dat ook niet langer moeten uitstellen.

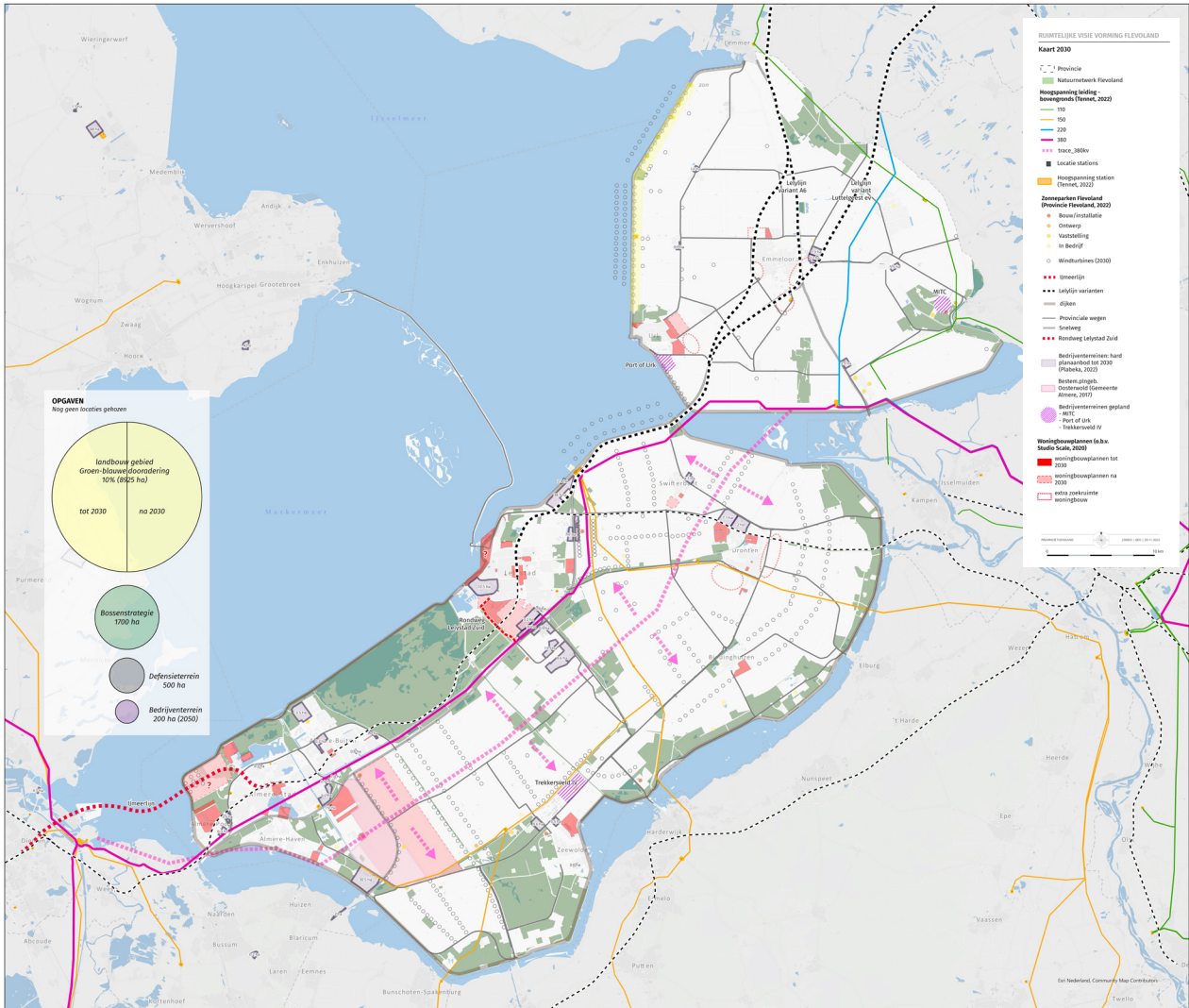
De grootste uitdagingen voor de korte termijn:

1. Oplossingen voor netcongestie
2. Nakomen van gemaakte afspraken m.b.t. verbetering bereikbaarheid (ABA, BO-MIRT, Noordvleugelbrief/RRAAM)
3. Oplossingen voor de stikstofproblematiek
4. Aanpassing van de financieringsystematiek voor groeigemeenten die ruimte biedt aan de gemeenten en het waterschap voor toekomstbestendige en evenwichtige ontwikkeling.
5. Voortgang van de landbouwtransitie
6. Samenwerking als één overheid, en daarbij regionaal maatwerk mogelijk maken

Besluitvorming over nationale opgaven en zekerheid over tijdige financiering van rijksopgaven:

7. Doorontwikkeling Lelystad Airport tot duurzame, schone, Europese luchthaven
8. Realisatie IJmeerverbinding
9. Realisatie Lelylijn
10. Locatie en invulling Defensieterrein, inclusief randvoorwaarden mbt fysieke inpassing, sociaal-economische ontwikkeling en verbeterde bereikbaarheid

KAARTBEELD 2030

BIJLAGE

BIJLAGE BIJ RUIMTELIJK VOORSTEL OVERZICHT BESTAANDE AFSPRAKEN

Het uitgangspunt is dat bestaande afspraken met Rijk en de regio het vertrekpunt zijn voor het ruimtelijk voorstel. Ze vormen de basis. Deels zijn de bestaande afspraken in tekst en kaartbeelden opgenomen, niet om ze opnieuw te bespreken of vast te stellen maar om ze in samenhang te kunnen zien in en met andere opgaven opgenomen in het ruimtelijk voorstel. In het onderstaande overzicht staan de opgenomen. De lijst is niet limitatief en richt zich met name op plannen en afspraken met een ruimtelijk component.

Rijk-Regio samenwerking, afspraken en ruimtelijke keuzes:

Strategische agenda Flevoland:

De Strategische Agenda Flevoland is op 15 maart 2023 vastgesteld in de Ministerraad en verzonden aan de Tweede Kamer. Het is in Flevoland door de Provincie, het Waterschap Zuiderzeeland en de zes gemeenten bestuurlijk behandeld en vastgesteld als basis voor een gezamenlijke uitvoeringsstrategie voor Flevoland. In het BOL van 15 juni is afgesproken dat de Strategische Agenda Flevoland de basis vormt voor het ruimtelijk voorstel.

NOVEX gebieden:

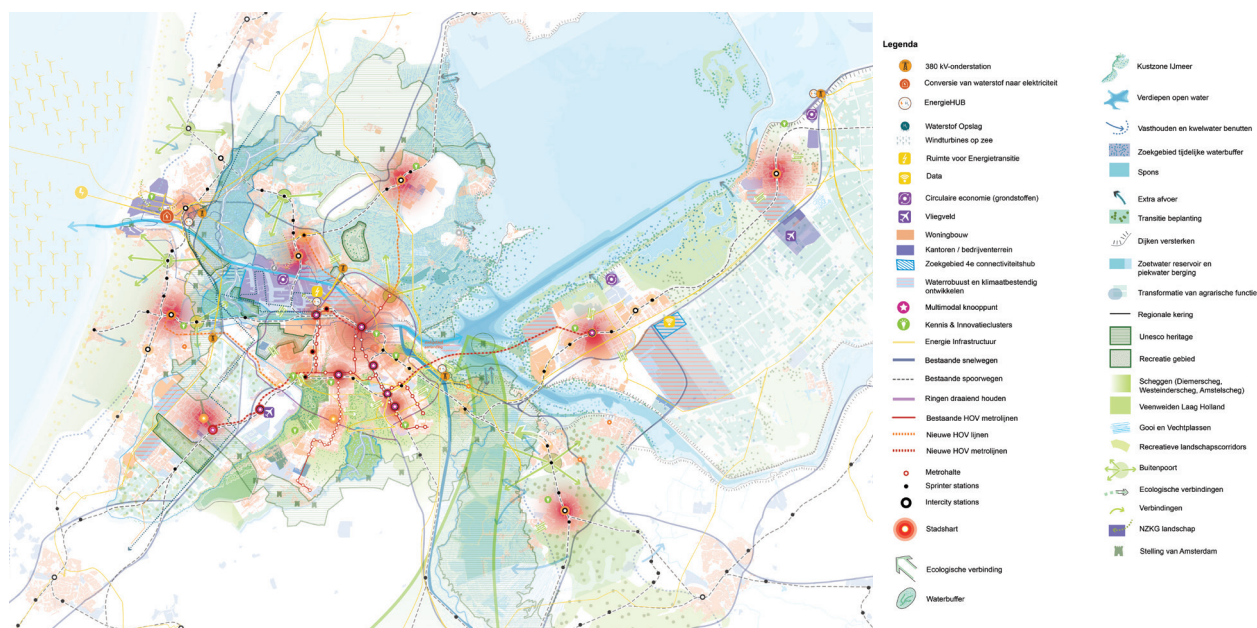
Naast de ruimtelijke regie per provincie (ruimtelijk voorstel) zet het Rijk ook in op een gebiedsgerichte regie in zogenoemde NOVEX gebieden. Het betreft hier gebiedsontwikkelingen waar nationale opgaven in het fysieke domein dusdanig stapelen dat een gebiedsgerichte ordening en prioritering van verschillende nationale opgaven noodzakelijk geacht wordt. In Nederland zijn 16 van dergelijke gebieden waarvan 4 deels over de provincie Flevoland lopen: de NOVEX gebieden Metropool Regio Amsterdam (MRA), Regio Zwolle, de Lelylijn en Schiphol.

1 NOVEX- gebied MRA

Uitgangspunt: Verstedelijkingsconcept 2050, Metropool van grote klasse met menselijke maat, 3 november 2021 (www.metropoolregioamsterdam.nl/project/verstedelijkingsstrategie/)

Op het bestuurlijk overleg Noordwest op 24 november 2022 is met MRA en Rijkspartners afgesproken dat het verstedelijkingsconcept MRA de inhoudelijke basis vormt voor de verdere uitwerking van de verstedelijkingsstrategie, inclusief de fasering en investeringsstrategie.

Het verstedelijkingsconcept heeft in alle raden en staten van de MRA voorgelegd en is door de minister van Binnenlandse Zaken onderschreven.

Het Verstedelijkingsconcept 2050 beschrijft de manier waarop het Rijk en Regio invulling willen geven aan de ontwikkelrichting van de MRA op het gebied van de verstedelijking, de noodzakelijke voorzieningen, woningbouwontwikkeling/locaties, economische- en infrastructurele opgaven. Het Verstedelijkingsconcept vormt de basis onder de nog op te stellen uitvoeringsagenda en RIA (regionale investeringsagenda). De ontwikkelingen opgenomen in het verstedelijkingsconcept voor de gehele MRA zijn van direct belang voor Almere en Lelystad, en kunnen effect hebben op de hele provincie. Binnen de MRA is gestart met de uitwerking van de opgaven die zijn opgenomen in de Verstedelijkingsconcept. In 2024 worden deze verder besproken en in het kader van het ruimtelijk arrangement samengebracht. Het BO MIRT en de BO leefomgeving worden voor NOVEX-gebieden gebruikt voor bespreking over de voortgang tussen Rijk en Regio.

Inliggend NOVEX-gebied Schiphol:

Binnen regio Schiphol gaan vier ministeries, vier betrokken provincies en 56 gemeenten met elkaar uitwerken hoe ze de ruimtelijke opgaven in regio willen invullen. Het doel is om zo een impuls te geven aan de kwaliteit van de leefomgeving. Het gebied van het NOVEX gebied overlapt de Metropool Regio Amsterdam. (2022 BZK Nationale Omgevingsvisie aanpak in 16 gebieden)

Inliggend NOVEX-gebied Lelylijn:

In het kader van het Deltaplan voor het Noorden, kan bijdragen aan versterking van de economie van het Noorden, de ontsluiting van nieuw te ontwikkelen woningbouwgebieden en betere internationale treinverbindingen met het noorden van Duitsland. De Lelylijn sluit aan in Lelystad en heeft OV bereikbaarheidsconsequenties voor de MRA. (2022 BZK Nationale Omgevingsvisie aanpak in 16 gebieden)

Gebiedsontwikkeling:

- Doorontwikkeling Amsterdam–Almere–Markermeer (RRAAM) 2013 inclusief Structuurvisie Amsterdam–Almere–Markermeer (RRAAM) (2013)
- Almere 2.0: Met het programma Almere 2.0 investeren gemeente Almere, provincie Flevoland en het Rijk in de kwaliteiten van Almere (2013)
- Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) (2013)
- Het Perspectief Oostflank MRA en Perspectief Almere en bijbehorende uitvoeringsagenda beschrijven het toekomstbeeld van de Oostflank tot 2050 (2021)
- Lelystad Next Level Samenwerkingsagenda Gemeente Lelystad, provincie Flevoland en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties werken onder de naam ‘Lelystad Next Level’ aan plannen voor de toekomst van Lelystad (samenwerkingsovereenkomst (2019 zie uitgebreide informatie www.Lelystad.nl)
- Programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid MRA (SBaB) (MIRT 2016 zie uitgebreide informatie www.samenbouwenaanbereikbaarheid.nl)
- Nationaalpark NieuwLand (1 oktober 2018 status Nationaal Park) (www.nationaalparknieuwland.nl)
- Lelystad airport (Luchthavenbesluit 2015)
- Woondeal MRA beschrijft de woningbouwopgave MRA met voorwaarden (2023) (www.metropoolregioamsterdam.nl/wp-content/uploads/2023/03/Woondeal-MRA-2023-1.pdf)

Rijk-Regio programma's met ruimtelijke consequenties:

- MIRT-verbreding A6 Almere Oostvaarders – Lelystad (MIRT 2015)
- MIRT- realisatie stroomlijnalternatief weginfrastructuur A1 / A6 / A9 Schiphol–Amsterdam–Almere (MIRT 2013)
- MIRT-realisatie Markermeer–IJmeer (oa Oostvaardersoevers)
- TVIP (toekomst vast investeringspakket) een samenhangend maatregelenpakket IJmeer gebied (2022) (Amsterdam Bay Area)

Ruimtelijke economische aanpak zet op het versterken van het economische profiel van Almere en vergroten van de werkgelegenheid (BOL 2023):

- Ontwikkeling Flevokust onder andere sluiscomplex Kornwerderzand (MIRT 2020)
- MIRT- A27 Zeewolde -Knooppunt Eemnes (programma SBAB/MIRT)
- OV Schiphol–Amsterdam–Almere Lelystad (OV-SAAL) onderdeel van Programma hoogfrequent Spoorvervoer (MIRT 2013)
- A1/A6/A9 Schiphol–Amsterdam–Almere (SAA) (kabinetsbesluit 2007 stroomlijnvariant)
- Programma Bereikbare Steden gebiedsplannen voor de stadsharten van de MRA (SBAB)
- Woondeal MRA (15 maart 2023)

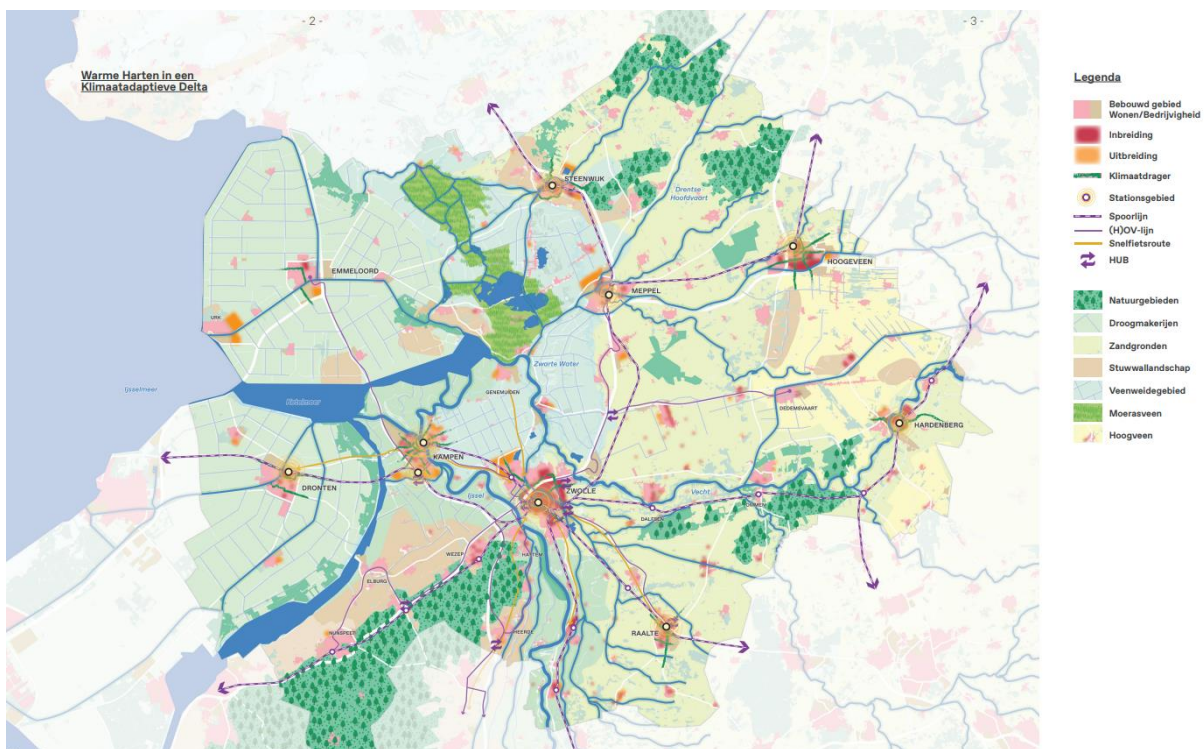

2 NOVEX- gebied Zwolle

Uitgangspunt: Warme Harten in een Klimaatadaptieve Delta Verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle (februari 2023)

Centraal in dit NOVEX-gebied staat het accommoderen van de ontwikkelopgave (50.000 woningen en bedrijvigheid, 20.000 arbeidsplaatsen). De Regio Zwolle accommodeert stedelijke en economische groei in een dynamische en kwetsbare delta op een klimaat adaptieve wijze. Het is daarbij van belang dat dit gebeurt op een wijze die de mobiliteitstransitie vooruithelpt en geen grote aanvullende druk op het wegennet in de regio met zich meebrengt. Ons vertrekpunt is een integrale benadering met behoud en ontwikkeling van de kwaliteit van de leefomgeving en bereikbaarheid van de regio.

In 2022 is tijdens het Bestuurlijk Overleg MIRT besloten over het vervolg van de verstedelijkingsstrategie en over de afspraken die daaraan uitvoering gaan geven. De gezamenlijke Rijk regio opdracht is het opstellen van een plan van aanpak om prioriteiten te bepalen en mogelijkheden van organisatie van de inzet van regio en Rijk te onderzoeken.

Regio Zwolle, een gebied dat ligt in vier provincies en groter is dan Overijssel, telt circa 700.000 inwoners. In regionaal verband werken ondernemers, acht onderwijsinstellingen, 21 gemeenten en vier provincies in interactie met de omgeving samen. Klimaatadaptatie is duidelijk de hoofdpoging.

De doelstellingen:

- Het accommoderen van de ontwikkelopgave (woningen en bedrijvigheid) met behoud van de huidige ruimtelijke kwaliteit op basis van de zeven ontwikkelprincipes van de Verstedelijkingsstrategie.
- Het versterken van de concurrentiekracht van de Regio Zwolle door een sterk en duidelijk economisch profiel in combinatie met een aantrekkelijk vestigingsklimaat.
- Het bereikbaar houden van huidige en toekomstige economische toplocaties op regionaal en nationaal niveau in combinatie met een goed functionerend Daily Urban System (DUS).
- Het benutten en versterken van huidige en toekomstige ambities op het gebied van leefbaarheid, natuurinclusiviteit, landschap en energietransitie.

Het economisch groeipotentieel van deze regio is in belangrijke mate afhankelijk van de wijze waarop wordt ingezet op regionale verbondenheid, (inter-)nationale bereikbaarheid en de woningbouwopgave om de groei te accommoderen.

Inliggend NOVEX-gebied Lelylijn:

In het kader van het Deltaplan voor het Noorden, kan bijdragen aan versterking van de economie van het Noorden, de ontsluiting van nieuw te ontwikkelen woningbouwgebieden en betere internationale treinverbindingen met het noorden van Duitsland. De Lelylijn sluit aan in Lelystad en heeft OV-bereikbaarheidsconsequenties voor de MRA. (2022 BZK Nationale Omgevingsvisie aanpak in 16 gebieden).

In het BO-MIRT (najaar 2022) hebben rijk en regio afgesproken om gezamenlijk een MIRT-onderzoek Lelylijn uit te voeren. Eind 2024 komen de resultaten hiervan beschikbaar.

Gebiedsontwikkeling:

- Regio deal Noordelijk Flevoland (o.a. MITC, Havenontwikkeling Urk)
- Inliggend NOVEX-gebied Lelylijn: in het kader van het Deltaplan voor het Noorden, kan bijdragen aan versterking van de economieën van Flevoland en de Noordelijke provincies, de ontsluiting van nieuw te ontwikkelen woningbouwgebieden en betere internationale treinverbindingen met het noorden van Duitsland. De Lelylijn versterkt de OV ontsluiting van regio Zwolle aan de Noordzijde van de regio. (2022 BZK Nationale Omgevingsvisie aanpak in 16 gebieden)

Vastgestelde Rijk-Regio programma's met ruimtelijke consequenties:

- MIRT- Vaarweg IJsselmeer-Meppel (MIRT 2013)
- MIRT-realisatie Verbeteren vaargeul IJsselmeer (Amsterdam-Lemmer)
- Regionale woondeal ZUND-gemeenten Zeewolde, Urk, Noordoostpolder en Dronten (23-04-2023)

3 IJsselmeergebied

Gebiedsontwikkeling/agenda

Het doel van de gebiedsagenda is het vergroten van de omgevingskwaliteit en samenhang in het IJsselmeergebied.

- Platform IJsselmeergebied (BPIJ): samenwerkingsagenda
- Het IJteam (2022): handreiking omgevingskwaliteit IJsselmeergebied
- Deltaprogramma (2022) Zoetwater, waterveiligheid en klimaatadaptatie
- Nationaalpark Nieuwland (1 oktober 2018 status Nationaal Park) (www.nationaalparknieuwland.nl)
- Stuurgroep Markermeer IJmeer: uitvoering TBES programma 2013 (MIRT/RAAM)

Vastgestelde Rijk-Regio programma's met ruimtelijke consequenties:

- IJssel-Vecht monding: inrichting vismisgratie (PAGW)
- Onderwaterlandschap voor de kust Noordoostpolder (PAGW)
- Eilanden en ondiep water ten noorden van de Houtribdijk (PAGW)
- MIRT Markermeer- IJmeer onder andere Markerwadden (PAGW) (MIRT 2016)
- Oostvaardersoevers: het Markermeer, de Oostvaardersplassen en de Lepelaarplassen onderling te verbinden tot een ecosysteem dat toekomstbestendig (PAGW) (Verkenningfase MIRT 2022)
- Erfgoeddeal Kusten van het IJsselmeer (campagne Ongezouten 2020-2023)

(bron: bovenstaande is een beperkte beschrijving: google en raadpleeg MIRT projectenboek 2023, voor de uitgebreide projectbeschrijvingen en de woondeals voor Flevoland)

Samenwerking Ermelo, Harderwijk, Putten, Zeewolde (EHPZ) (Regionale afspraken)

Vormt een gebiedsagenda voor de gemeenten Ermelo, Harderwijk, Putten en Zeewolde waar bij de totstandkoming de twee provincies (Flevoland en Gelderland) en twee waterschappen (Zuiderzeeland en Vallei en Veluwe) betrokken zijn. Ermelo, Harderwijk en Zeewolde hebben in 2021-2022 samen met de provincies Flevoland en Gelderland de gebiedsagenda vastgesteld.

6 december 2023

Concept-ruimtelijk voorstel

**Provincie Flevoland in samenwerking met
de zes Flevolandse gemeenten en
het Waterschap Zuiderzeeland**

Kaartbeelden en vormgeving: MUST